

Maatregelen tot het verkrijgen van beter afgeronde eigendommen

<https://hdl.handle.net/1874/235015>

mm 11703

BR. qu. IX, 37

Br 4° ~~IX~~ 37.

— 159 —
NEDERLANDSCH
LANDBOUW-COMITÉ.

Jan E. W. Hoffmann
Pres. - exemplaar.

Maatregelen tot het verkrijgen van beter
afgeronde eigendommen

MET DIVERSE BIJLAGEN.

MAATREGELLEN TOT HET VERKRIJGEN VAN BETER AFGERONDE EIGENDOMMEN.

Eene ernstige belemmering voor de rationeele ontwikkeling van menig landbouw-bedrijf en eene aanleiding tot belangrijke winstderving voor den landbouwer is de zeer verspreide ligging *van zijn eigendom*. Bovendien zijn de perceelen dikwijls van zoodanigen vorm of van zoo geringe afmeting dat een voordeelig bedrijf daarop niet mogelijk is.

Door de verspreide ligging der perceelen wordt veel tijd verloren zoo dikwijls een of ander op den akker moet geschieden; de uitvoering van verbeteringswerken, bevoeling, drainage wordt er door bemoeilijkt, hetzij doordat de terreinen te gering van afmeting zijn, hetzij doordat aan- of afvoerkanalen door gronden van derden moeten worden geleid; de vorm der perceelen is dikwijls zeer ongunstig voor het gebruik van landbouw-werktuigen, zoodat de eigenaar niet als bij aaneengesloten terreinen, vorm en afmeting der perceelen zoodanig kan vaststellen als hem het voordeeligst voorkomt; het toezicht op de werkzaamheden wordt bemoeilijkt; door toegangs- en uitwegen wordt veel terrein verloren en de beschikbare uitweg is dikwijls ongunstig gelegen; er zijn veel afscheidingen noodig, die kosten veroorzaken in aanleg en onderhoud en die een deel van het terrein onbruikbaar maken; bij kleine perceelen is dit deel naar evenredigheid veel aanzienlijker dan bij groote; een groot aantal perceelen heeft een groot aantal belendende eigenaren en geeft daardoor toenemende aanleiding tot geschillen, maatregelen tot het verdeelen van ongedierte of het uitroeien van onkruid en plantenziekten kunnen er zeer door bemoeilijkt worden, daar slechts een enkele eigenaar het nemen van dergelijke maatregelen behoeft na te laten om de pogingen van velen onvruchtbaar te maken.

De zeer verspreide ligging der aan een zelfden eigenaar behoorende perceelen die in vele landen tot klachten aanleiding geeft, bereikte ook in Nederland eene groote hoogte. Omtrent de ongunstige ligging, vorm en afmeting van vele perceelen geven een aantal bladen der kadastrale plans een duidelijk beeld. Ten einde te doen zien hoezeer in verschillende gemeenten de onderdeelen van een zelfde landbouwbedrijf verspreid liggen, worden, als voorbeelden uit velen, een deel van den plattgrond eener Noord-Brabantsche gemeente (Berghem) en die eener Drentsche (Vledder) bij deze nota gevoegd. (Bijlagen A en A¹). Op deze plattgronden zijn van enkele landbouwbedrijven de bij elkander behorende perceelen met verschillende kleuren aangegeven.*)

*) Omtrent Berghem wordt ons nog in het bijzonder medegedeeld, dat aldaar de verspreide ligging der perceelen zeer nadeelig gewerkt heeft. Verschillende eigenaren hebben het voordeelig geacht om bij de daling der prijzen van de produkten eenzijdig en de stijging der werklonen anderzijds hun bedrijf in te krimpen en hebben de verst afgelegen perceelen verhuurd. Hierop heeft zich een categorie van keuterboertjes ontwikkeld, wonende in leemen of strooien hutten, met geheel onvoldoend bedrijfskapitaal en bij den minsten tegenspoed armlastig wordende. De kosten dezer armverzorging zijn voor de vroeger zeer welvarende gemeente, naar men ons bericht, bijna onhoudbaar geworden.

Ten overvloede zij hier nog herinnerd, dat ook de Nederlandsche landbouw-enquête-commissie (Kon. Besl. 18 Sept. 1886, No. 28) in hare *Uitkomsten* (Dl. IV, blz. 4) er op wijst dat in een aantal daar met name genoemde type-gemeenten de groote versnippering en de daaruit voortvloeiende verspreide ligging der perceelen een ernstig bezwaar voor den landbouw geacht wordt.

In de verschillende landen waar het euvel bestaat, heeft het zich langzaam en geleidelijk ontwikkeld; het zoude ons te ver voeren daaromtrent in bijzonderheden te treden. Voor Nederland is het hoofdzakelijk te wijten aan de onoordeelkundige verdeling van hoeven bij erfenis en boedelverdeling en aan de splitsing van verkochte hofsteden in verschillende perceelen met het doel om hooger koopprijzen en pachten te maken. In sommige deelen des lands ook aan de verdeling der Marken. De gelegenheid die hier bestond om een voor landbouw en ontginning gunstige verdeling der perceelen te verkrijgen, en een behoorlijk net van wegen en waterleidingen te bekomen, heeft men op vele plaatsen schromelijk verzuimd, zoowel bij verdeelingen die vóór de wet van 1886 als bij die welke onder de werking dezer wet tot stand kwamen. Een en ander gelijk betoogd wordt in de als bijlage B toegevoegde nota omtrent de Markenwet.

In eenige landen heeft men door wettelijke maatregelen een nieuwe verdeling van den grondeigendom mogelijk gemaakt of ook getracht de aan het bestaande stelsel verbonden bezwaren voor een deel onschadelijk te maken.

In *Engeland* heeft men sedert eeuwen gestreden tegen het stelsel van verspreide ligging der akkers, van strooken en reepen en weideservituten zooals het uit de middel-euwen was overgenomen en aldaar het *open field* systeem genoemd werd. Het eerste streven in die richting ontstond in het einde der 15de eeuw, toen de hooge wolprijzen eene uitgebreide schapenteelt voordeelig maakten en deze slechts mogelijk bleek wanneer landerijen samengevoegd en gemeenschappelijk omheind werden. Het duurde echter geruimen tijd, voordat de daarvoor noodige rechtsregelen ontstonden en in werking traden. Deze bestaan hierin, dat indien voor de tot standkoming geen overeenkomst bij minnelijke schikking konde worden verkregen, de meerderheid de minderheid kan dwingen door een bijzondere wet (*Enclosure act*). Bij deze wet worden commissarissen benoemd onder wier leiding de reepen tusschen de akkers, op welke veelvuldige weiderechten bestaan, worden omgeploegd, de velden opnieuw verkaveld, aan de rechthebbenden toegevoegd en de noodige omheiningen gemaakt. Werd daarbij aanvankelijk alleen rekening gehouden met de belangen der rechthebbenden op den grond, sedert 1876 wordt geen *enclosure* meer toegestaan, tenzij duidelijk blijkt, dat de belangen der gezamenlijke inwoners er door gebaat worden. Tusschen de jaren 1710 en 1853 kwamen 4000 zulke wetten tot stand, die een zeer gunstigen invloed op den landbouw hebben gehad. (vgl. *PIERSON*, *Leerb. der Staathuishoudkunde* 2e dl., 2e druk p. 263–266.)

In *Duitschland* bestaan onder verschillende benamingen in ongeveer alle staten wettelijke regelingen, waardoor bij sterk verdeeld grondeigendom in eenig complex de meerderheid (veelal de numerieke meerderheid, tevens de grootste helft van het grondbezit vertegenwoordigende) de minderheid kan dwingen tot een nieuwe verdeling over te gaan, waar naar het oordeel der Regeering, van zoodanigen maatregel een overwegend nut voor den landbouw is te verwachten. Tot de nieuwe verdeling behoeven niet toe te treden bebouwde terreinen, daaraan behoorende erven, boomgaarden en tuinen, wijnbergen, bosschen, in exploitatie zijnde mijnen, groeven, veenlagen, minerale bronnen.

Geeft na ingekomen aanvraag een voorloopig ingesteld onderzoek daartoe aanleiding, dan wordt door het provinciaal bestuur eene vergadering van belanghebbenden belegd; besluit deze vergadering om tot nieuwe verdeling over te gaan, dan benoemt zij tevens eene commissie van uitvoering van drie personen en een landmeter. Wordt dit besluit door de Regeering goedgekeurd dan benoemt deze een voorzitter.

De eerste zorg dezer commissie is de vaststelling van een legger, waarop alle in de voorgenomen verdeling begrepen perceelen voorkomen, hun grootte, de daarop rustende rechten en verplichtingen, zoomede hunne getaxeerde waarde. Nadat de belanghebbenden in de gelegenheid zijn gesteld hunne bezwaren tegen dezen legger te laten gelden, wordt hij definitief vastgesteld.

Vervolgens wordt het plan der nieuwe wegen en waterleidingen opgemaakt en

vastgesteld, waarna tot de verdeeling van het overblijvende wordt overgegaan. Bij het opmaken van het verdeelingsplan moet de commissie trachten elken eigenaar zooveel mogelijk grond van dezelfde soort en dezelfde kwaliteit terug te geven als die welke hij heeft moeten afstaan. Verrekening in geld mag slechts voorkomen wegens kleine niet te vermijden waardeverschillen van den geruilden grond, wanneer van een perceel om bijzondere redenen een belangrijk hoogere of lagere opbrengst dan de gemiddelde is te verwachten en wanneer slechts een klein stuk grond is afgestaan en geen geschikte grond ter vervanging is aan te wijzen. Het nieuwe verdeelingsplan wordt op het terrein uitgezet en de belanghebbenden worden opnieuw opgeroepen; deze kunnen hunne bezwaren bij het voor het toezicht aangewezen regeeringsorgaan laten gelden, dat daarna definitief beslist.

De commissie zorgt nu voor de uitvoering der werken, die door de onderneming worden noodzakelijk gemaakt en voor een behoorlijke vaststelling der hoekpunten der nieuwe perceelen. Zij draagt zorg, dat de overgang van het nieuwe eigendom overal op ordelijke wijze geschiedt en ruimt de moeilijkheden, die daarbij ontstaan, uit den weg. Zij zorgt dat pachters van nieuw verdeelde perceelen geen schade lijden, dat zooveel mogelijk geen pacht tegen den wensch van den eigenaar ontijdig eindigt. Rechthebbenden op aandeelen in gemeene goederen worden behoorlijk schadeloos gesteld. Stukken die onverdeeld zijn gebleven en boomen die ten behoeve van den nieuwen aanleg moeten worden opgeruimd, worden door haar publiek verkocht.

De wet waarborgt behoorlijk de rechten van derden bij de nieuwe verdeeling. Hypotheek- en andere rechten gaan in dezelfde volgorde over op de bezitting die in hare plaats komt. Erfdienstbaarheden die op de geheele massa rusten, blijven bestaan. Bezwaren zij slechts enkele perceelen, dan blijven zij op deze slechts rusten, wanneer zij niet over te brengen zijn op de nieuwe perceelen van den bezwaarden eigenaar. Erfpacht, vruchtgebruik en pacht gaan op het nieuwe eigendom over.

Tot waarborging hunner rechten hebben derden inzage van alle stukken die de commissie ter inzage van belanghebbenden legt. Zij kunnen niet opkomen tegen het tot stand brengen der onderneming, wel echter tegen de uitvoeringswerken, voor zoover hunne belangen daardoor worden geraakt. Eigenaren van in erfpacht gegeven grond, pachters en vruchtgebruikers kunnen opkomen tegen de wijze van uitvoering der onderneming, dezelfdez benevens de hypotheekhouders tegen de schatting der perceelen; al deze personen benevens de houders van erfdienstbaarheden tegen de vaststelling der eigendomsrechten; de pachters en vruchtgebruikers kunnen zich verzetten tegen het in ruil aangeboden nieuwe eigendom en tegen de daarmede in verbandstaande geldverrekening. Wanneer derden rechten willen doen gelden, die door den eigenaar niet erkend worden, beslist de rechterlijke macht.

Het gemeentebestuur heeft te zorgen, dat de verdeeling der velden zooveel mogelijk in zoodanigen toestand blijve, als zij het meest ten nutte komt van de voordeeligste landexploitatie. Perceelen, die van zulke ondernemingen hebben deel uitgemaakt, mogen nooit meer zoodanig worden verdeeld, dat zij hunne toegangen verliezen, op straffe van nietigheid der betrekkelijke overeenkomst.

De kosten der onderneming worden deels door den Staat, deels door de belanghebbenden gedragen. Deze kosten zijn overigens niet hoog en kunnen gemakkelijk worden opgebracht, daar de geheele toestand er door verbeterd. Alle bescheiden zijn vrij van rechten.

De bovengeschetste gang van zaken is geldig voor het Groothertogdom Baden. De toestanden in andere Deutsche staten vertoonen eenige, zij het ook weinig principiële afwijkingen. Overal wordt op groote schaal van de bevoegdheid tot nieuwe verdeeling der gronden gebruik gemaakt.¹⁾

Niet alle vereenigingen van eigenaars tot verbetering hunner gronden hebben zoo

¹⁾ Voor meer uitvoerige behandeling vgl. een opstel in het Rechtsgeleerd magazijn 1892, blz. 243 e.v.

verre strekking. Soms beoogen zij alleen de gevolgen der al te groote verdeeling van eigendom te verzachten door de vorming van grondsyndikaten waarvan ook in *Frankrijk* de werking bij de wet geregeld is (wet van 21 Juni 1865) (Bijlage C). Dit zijn vereenigingen van grondeigenaars in den geest van onze waterschappen, maar niet geheel daarmede overeenkomende. Zij hebben een ruimer arbeidsveld dan deze. Zij kunnen worden opgericht tot het aanleggen en onderhouden van werken tot waterkeering, waterafvoer, drooglegging, zoutwinning, landverbetering, bevoeling, colmatage,¹⁾ en drainage, zoomede voor veldwegen en alle andere verbeteringen van landbouwverhoudingen, die het karakter dragen van een gemeenschappelijk belang. De wet geeft uitvoerige voorschriften omtrent de wijze van oprichting dezer syndicaten, van optreden als rechtspersoon, van de regelen volgens welke zij omslagen kunnen heffen enz.

Deze wetgeving is ook van kracht in het Rijksland *Elzas-Lotharingen* doch is daar sedert (bij de wet van 11 Mei 1877) aangevuld door bepalingen, waardoor de ruiling van perceelen tusschen verschillende eigenaren wordt gemakkelijk gemaakt en geregeld.

In *Nederland* waar het euvel der verspreide ligging van de tot eenzelfde bedrijf behoorende perceelen op vele plaatsen evenzeer gevoeld wordt als elders, bestaan in de wetgeving slechts sporadische bepalingen om hieraan tegemoet te komen. Onze voorouders daarentegen namen in deze richting krachtiger maatregelen. In sommige deelen des lands vond men nog in de 17de eeuw een voorkooprecht en recht van naasting. Wie zijn eigendom wilde verkoopen moest eerst drie zondagen achtereen in het openbaar van zijn voornemen daartoe kennis geven. Zijne naaste verwanten hadden dan hunne „aardhede en aanboort”, hetgeen wil zeggen, dat zij in de eerste plaats het goed koopen mochten (Pierseon t. a. p. blz. 271). Met name in het Drentsche Landrecht, waarin ook een soort Anerbenrecht geregeld was, komen uitvoerige bepalingen hieromtrent voor. Wanneer iemand binnen de palen van het Landschap binnen 13 weken na sluiting van den koop, of buiten het landschap binnen een jaar en zes weken kon bewijzen dat hij meer recht van koop kon pretenderen, dan kon hij tegen dezelfde som het goed overnemen, mits den eersten kooper volledig schadeloosstellende. Familieleden gingen voor naar den graad van verwantschap, dan volgden de aanliggende eigenaars en wel de oostelijke het eerst, dan de zuidelijke en zoo met de zon om; daarna de bureu en de marken gelegen²⁾. Dergelijke bepalingen waren ongetwijfeld in hooge mate bevorderlijk aan het tegengaan van de verspreide ligging van het eigendom.

De vraag rijst thans in hoever men in *Nederland* de nadeelige gevolgen der verspreide ligging van de aan een zelfden eigenaar behoorende perceelen zal kunnen voorkomen, verzachten of te niet doen. Het komt ons voor dat zulks mogelijk is zonder nieuwe rechtsbeginselen in te voeren en zonder noodeloze inbreukmaking op het eigendomsrecht. Indien toch als vaststaande kan worden aangenomen, dat door samenvoeging en afronding van versnipperde en verspreid liggende grondstukken deze te zamen en in 't bijzonder als productiemiddelen aanmerkelijk worden verbeterd, omdat ze met minder productie-kosten gelegenheid bieden tot grootere voortbrenging, dan moet erkend worden, dat het algemeen belang er door wordt gebaat, niet alleen, maar ook, dat door de samenvoeging de gebruikswaarde van ieder grondstuk voor den individueelen eigenaar vermeerdering zal ondergaan. Hier is dus het beginsel aanwezig, dat neergelegd is in de wet van den 28en Augustus 1851 (*Stbl.* No. 125) regerende de onteigening ten algemeene nutte, welke wet toch als eisch vooropstelt: het publiek belang.

In deze wet is onteigening niet alleen ten behoeve van den Staat, van eene of meer Provinciën, gemeenten of waterschappen gegeven, maar ook kan ten name van

¹⁾ Colmatage is niveauverhooging door opslibbing.

²⁾ Vgl. een opstel in de *Proc. Drentsche en Asser Courant* 26 Nov. en 9 Dec. 1895. Ook in het landrecht voor de Veluwe en in Friesland kwamen dergelijke bepalingen voor, vgl. o. a. Bijdrage tot de geschiedenis van het grondbezit op de Veluwe door Mr. A. ROELOFFS, blz. 61 e. v.

bijzondere personen of vereenigingen, aan wie de uitvoering van het werk dat onteigening vordert, in het publiek belang is opgedragen (concessie), worden onteigend, terwijl art. 649 Burgerlijk Wetboek doet uitkomen op welke wijze men den eigendom in het daar omschreven geval weder kan verkrijgen, waarbij de wetgever klaarblijkelijk meer uit belang, dan de maatschappij heeft bij de ontginning van woeste gronden, dan de belangen van den publieken dienst, tracht te bevorderen. Ook verdient het opmerking, dat onze wetgeving niet geheel vreemd is gebleven aan het keeren van nadeelen, die uit versnippering van grondeigendommen en de daaruit van lieverlede ontstaande verspreide ligging voortspruiten. Onze reeds kort na de invoering van het Burgerlijk Wetboek gewijzigde wetgeving op boedelscheiding (wet van 31 Mei 1843, *Stbl.* No. 22) immers heeft gebroken met het stelsel van den Code Napoléon, aan het Frankische recht ontleend, om iederen deelgenoot een deel te doen toescheiden in de onderscheidene te verdeelen goederen en tevens een middel aan de hand gegeven, om o. a. ook ter voorkoming van versnippering van gronden, tot openbaren verkoop van het geheel te dwingen (art. 1122 B. W.). Samenvoeging van verspreid liggende grondstukken was ook het doel waarmede reeds in 1882 de registratie-wet werd gewijzigd en het mutatie-recht op ruiling van landerijen tot $\frac{1}{4}$ % verlaagd.

De reden waarom van deze faciliteit zoo weinig gebruik is gemaakt, mag worden geweten aan verschillende oorzaken; voor een deel zeker hieraan dat de vermindering van het recht niet geldt voor de overwaarde van het eene lot boven het andere, en ook niet wanneer gebouwde eigendommen in de ruiling zijn begrepen.

Trouwens langs den weg van individueele ruilingen, die ook vaak afstuiten op de gehechtheid des landbouwers aan 'teens bezetene en op bekrompen inzichten, is eene rationeele samenvoeging en afronding van eenige beteekenis niet te verkrijgen. Ook is de partieele ruiling maar zelden in beider belang. Een gezocht voordeel voor den eenen bij minder voordeel voor den anderen, wekt veelal bij den laatste afgunst op en eene zucht om eene onredelijke toegift te eischen.

Bekrompene en zelfzuchtige inzichten zijn niet gemakkelijk te overwinnen. Daartoe is een drang noodig, ontspruitende uit voorlichting van intelligente en invloedrijke belanghebbenden, die hunne medeingezetenen weten te overtuigen welke groote economische en technische voordeelen zijn te behalen, een drang nog versterkt door de zekerheid, dat de wet het middel aan de hand geeft om het lijdelijk verzet eener bekrompene, zelfzuchtige minderheid te doen wijken voor het beter agronomisch inzicht eener meerderheid. Gaat men na hoeveel verbeteringen in waterloozingen reeds zijn tot stand gebracht door het oprichten van waterschappen, waarbij ook vaak het onredelijk verzet van eenen kant alleen uit inertie geboren, moest wijken voor beter inzicht van de andere zijde, dan vindt men voor ons land den weg aangewezen, die dient te worden ingeslagen.

Wij zeggen *voor ons land*, omdat het volgen der Duitsche wetgeving hier te lande op bezwaren zou kunnen afstuiten, die eigenaardig verbonden zijn aan het invoeren van geheel nieuwe rechtsinstituten. Een hoofdbezwaar van dien aard ligt in het grondwettig verbod om geschillen over eigendom aan de administratieve macht ter beslissing op te dragen, terwijl onze burgerrechtelijk bepaalde wijzen van eigendomsverwerving zich moeilijk zouden verdragen met gedwongen levering buiten onteigening.

Er schijnt inderdaad om het laatste bezwaar te ondervangen geen ander middel te bestaan dan de onteigening ten algemeenen nutte toe te passen. Daarvoor laat de grondwet voldoende ruimte aan den gewonen wetgever, zij het langs een anderen weg, dan in Duitschland is ingeslagen om de eischen van het algemeen sociaal belang te bevredigen. Indien toch het denkbeeld van onteigening per zone onder de werking onzer grondwet door uitnemende juristen uitvoerbaar wordt geacht en aangeprezen, vooral in het maatschappelijk belang, dan staat eene onteigening om tot samenvoeging van verspreide grondstukken en afronding der landbouwbedrijven te komen daar zoo dicht bij, dat het ongerijmd zou zijn te beweren, dat deze onteigening wel zoude mogen toegepast worden ter bevordering van het eene algemeene belang en niet ter bevordering van het andere.

De Grondwet, die het recht van vereeniging in het algemeen erkent, schijnt ook ruimte te laten aan het vormen van andere vereenigingen dan van personen en evenmin

verzet zich daartegen ons Burgerlijk recht, dat immers ook rechtspersoonlijkheid toekent aan vereenigingen van zaken, zooals stichtingen en naamlooze vennootschappen, wier kapitaal zelfs in grondbezit kan worden omgezet. En wat zijn de markgenootschappen anders dan grondvereenigingen? Dat onze codificatie in vele opzichten te kort schiet in de beschrijving van de zich steeds ontwikkelde rechtsbegrippen der maatschappij wordt algemeen toegegeven en eveneens dat Frankrijk, het land waaraan onze codificatie is ontleend, ons in menig opzicht op dat gebied is voorbijgestreefd. Zoo vindt men o. a. in Frankrijk naast de in het algemeen belang publiek-rechtelijk ingestelde waterschappen, de hier boven reeds genoemde grondvereenigingen of syndicaten, die als zedelijke lichamen worden erkend doch van *zuiver* *privaat* *rechtertijken* aard zijn, hoezeer gemeenschappelijk nut beoogende.

Het zij ons vergund omtrent deze grond-syndicaten te verwijzen naar ons rapport over banken voor grondverbetering (bladz. 6 en 7) alwaar de doelmatigheid van dergelijke vereenigingen tot verkrijging van andere verbeteringen der agrarische toestanden is uiteengezet.

Wij denken aan soortgelijke vereeniging, die gevormd zou kunnen worden door eene meerderheid van grondeigenaren in eene of in meerdere naburige gemeenten met het doel om de samenvoeging en afronding der gronden van landbouw-bedrijven te bewerken. De onteigeningsprocedure tegen onwilligen zou op naam dezer vereeniging moeten worden gevoerd. Het vormen der vereeniging zelve diende op eenvoudige wijze te kunnen geschieden. Een schriftelijk verzoek uitgaande van eenige belanghebbenden aan den burgemeester, onder wiens gemeente de gronden of het meerendeel daarvan gelegen zijn, behoorde voldoende te zijn om dien ambtenaar te verplichten eene vergadering van grondeigenaren bijeen te roepen en daarin de vraag bij meerderheid van stemmen te doen beslissen of de grondvereeniging al of niet zal gevormd worden, waarna onmiddellijk tot de keuze van een bestuur konde worden overgegaan. Het stemrecht is te regelen op de wijze als zulks in de reglementen der waterschappen is geschied. Met het opmaken van een proces-verbaal der gehouden stemmingen is de taak des burgemeesters volbracht.

Het gekozen bestuur stelt zich nu in betrekking met een deskundige (landbouw-ingenieur) die een plan van samenvoeging en afronding met de vereischte wegen en waterleidingen ontwerpt, welk plan, voorzien van eene waardeering der gronden door deskundigen, natuurlijk moet worden publiek gemaakt, om gelegenheid te geven tot het indienen van bezwaren alvorens het definitief bij meerderheid van stemmen wordt vastgesteld.

Nemen allen genoegen met de door deskundigen gedane waardeering der gronden in den bestaanden toestand, dan bekomt ieder eigenaar een extract uit den waardeeringstaat, dat het karakter heeft van speciaal betaalmiddel, waarmede men de opnieuw te verkrijgen gronden kan betalen. Evenals bij gewone onteigening worden de hypotheeken en andere zakelijke lasten afgelost en opgeheven, zoodat de nieuwe eigendom volkomen vrij wordt met dien verstande, dat de gedane aflossingen in rekening worden gebracht aan hem die er door werd ontlast.

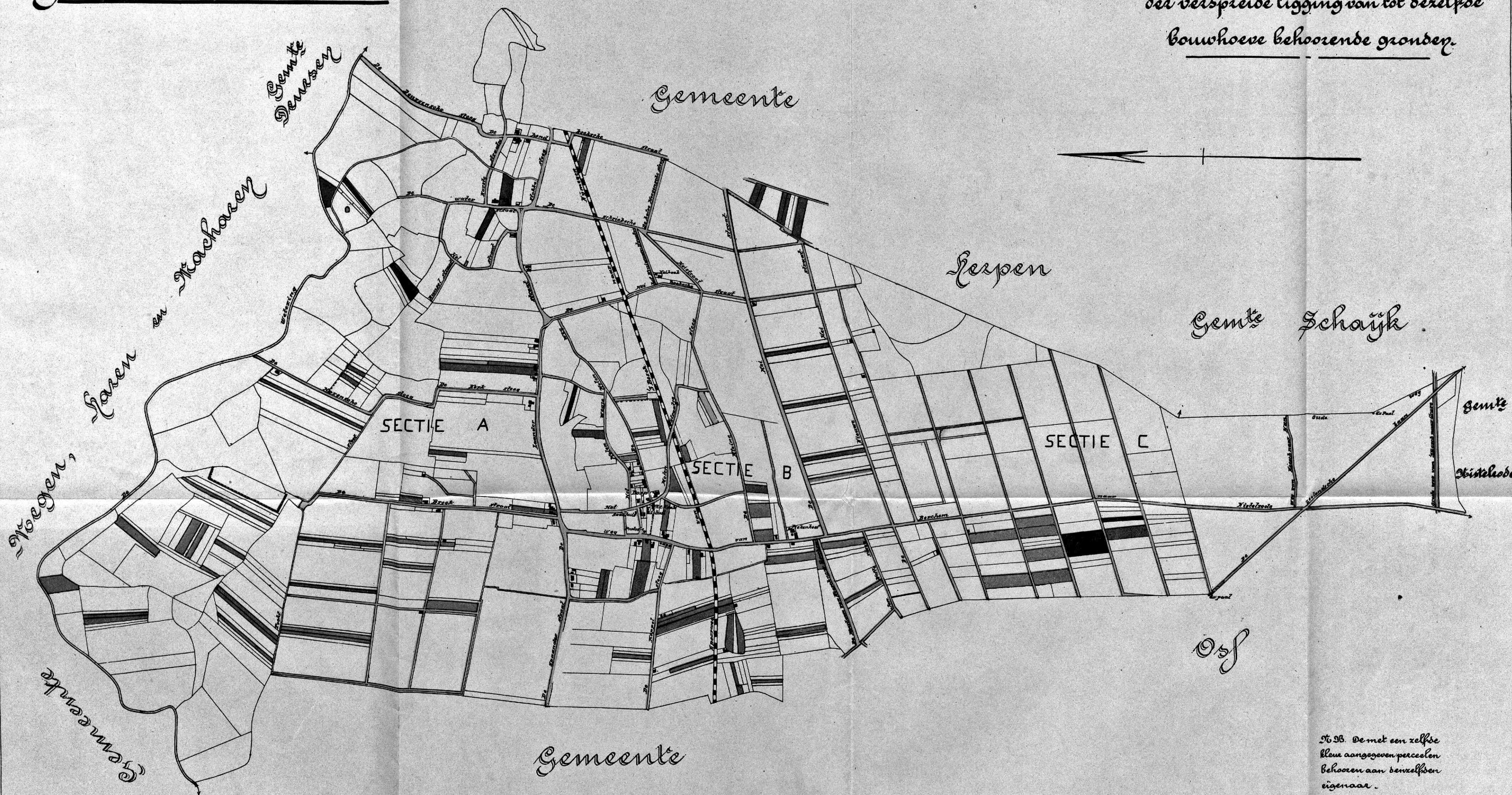
Aan hen die gerechtelijk moeten worden onteigend, zal natuurlijk geld moeten worden aangeboden. Het ware dus hoogst wenschelijk indien dat geld, alsmede wat noodig is voor de bestrijding van kosten en de uitvoering van werken, gelijk voor de aflossing van hypotheeken enz. konde verkregen worden door middel eener land-renten-bank tegen vestiging eener collectieve grondrente in annuïteiten aflosbaar, op de wijze als zulks in ons daarbij betrekkelijk rapport (blz 5-7) is omschreven.

Zonder dat een behoorlijk en op weinig kostbare wijze te verkrijgen ontwerp daarvoor beschikbaar is, zal de verbetering bezwaarlijk tot stand kunnen komen. Voor het opmaken van dergelijke ontwerpen schijnt ons de aanstelling van Rijkslandbouwingenieurs, waarop in eene vroegere nota werd aangedrongen, allerwenschelijkst ¹⁾.

¹⁾ Een tweetal leden der commissie kunnen zich met deze zinsnede niet vereenigen, daar het hier meer geldt arbeid, waartoe de ambtenaren van het kadaster zijn aangewezen.

Gemeente Berchem.

Voorstelling
der verspreide ligging van tot dezelfde
Bouwhoeve behoorende gronden.

N.B. De met een zelfde
kleur aangegeven percelen
behooren aan denzelfden
eigenaar.

Als slotsom onzer beschouwingen hebben wij de eer de volgende conclusies voor te stellen:

- 1°. de voortdurende verdeeling van grondeigendom heeft ook in verschillende streken van Nederland eene zoo verspreide ligging der perceelen ten gevolge gehad, dat deze ligging in vele deelen des lands eene rationeele ontwikkeling van het landbouw-bedrijf ernstig in den weg staat;
- 2°. het is mogelijk tot een betere verdeeling te geraken zonder ingrijpende wetswijzigingen en zonder de invoering van nieuwe rechtsbeginselen, indien slechts bij de aanstaande herziening der onteigeningswet daarmede rekening worde gehouden en de vorming van grond-vereenigingen (syndicaten) civiel-rechterlijk mogelijk gemaakt worde;
- 3°. de overweging van deze aangelegenheid wordt der Regeering ernstig aanbevolen.

De Commissie „Ontginning”,

F. B. LÖHNIS, *Voorzitter.*

J. DE KONING,

J. Bs. WESTERDIJK,

P. HEIDEMA SR.,

H. J. LOVINK,

W. A. COOLEN,

R. DINGER,

MR. A. FERF, *Secretaris.*

Gemeente Vledder.

Schaal 1 à 5000.

Bijlage A¹

Voorstelling
der verspreide ligging van tot dezelfde
bouwheere behoorende gronden.

Gemeente

Diever

SECTIE B

De met een zelfde
kleuraangegeven percelen
behooren aan denzelfden
eigenaar.

NOTA OVER DE MARKENWET.

„Onder markgronden”, zoo luidt art. 1 der wet van 10 Mei 1886, waarvan de tekst hierachter volgt, „verstaat deze wet gronden die van oudsher in onverdeelden eigendom bezeten worden onder de namen van marken, maalschappen, holtingen, meenscharen, meenten, buurten, buurtschappen of andere soortgelijke namen”.

Het zou doelloos zijn hier uit een te zetten hoe die gemeenschappen zijn ontstaan, het is voldoende er op te wijzen dat de vormen van gemeenschappelijke grondeigendom, die onder bovenstaande benamingen voorkomen, overblijfselen zijn van vroegere rechts-toestanden, die in hoofdzaak hun oorsprong ontleenen aan het gemeenschappelijk Germaansch grondbezit.

Het valt niet te ontkennen, dat in vroegere tijden toen de bevolking minder dicht was en de landbouw meer extensief werd uitgeoefend, deze rechtsverhoudingen een gunstigen invloed uitoefenden op de algemeene welvaart. De uitgestrekte hoogheiden waren dienstig aan de schapenteelt, de lagere gronden werden gebezigd voor gemeenschappelijke weide, de gemeenschapsbosschen leverden brandstof, heining en bouw materiaal zoowel voor den rijke als voor den arme; de bewoners der kringen waartoe die bezittingen behoorden hadden allen hun profijt van de opbrengsten; instellingen van openbaar nut werden vaak uit de revenuen bekostigd, in één woord de ingezetene die deel had aan de gemeenschappelijke goederen (en in de meeste gevallen waren dit *alle* ingezetenen, zonder onderscheid) had iets wat hij voor een deel het zijne kon noemen en als onvervreemdbaar goed aan zijne kinderen kon nalaten.

En daar de marken tevens publiekrechtelijke lichamen waren, waarvan de bestuurders functiën van autoritair aard uitoefenden, was er voor de bevolking een tweeledig motief om er voor te waken dat het bestuur aan bekwame markgenooten werd toevertrouwd. Ongetwijfeld zullen ook destijds zelfzucht en despotisme bij de bestuurders niet ontbroken hebben, doch over het algemeen werden deze gemeenschappen met zorg en in overeenstemming met de belangen der ingezetenen beheerd.

Langzamerhand echter wijzigde zich de toestand; het publiekrechtelijk karakter der marken ging verloren: bij de Grondwet van 1798 werd de daaraan verbonden macht op de departementale besturen overgebracht; het oude rechtsbesef, dat aan alle opwonenden gelijke stem in het kapittel gaf, ging, *hier* door overmacht, *daar* door zorgeloosheid te loor; in het beheer werd met de veranderende tijdsomstandigheden geen rekening gehouden; bevoegdheden om vrij plaggen te slaan of hout te hakken voor eigen gebruik, welke bij een weinig dichte bevolking geringe schade berokkendden, werkten door de toeneming der populatie als rooibepalingen; van de meenten werden te groote provenuen zonder aanwending van mest en onderhoud gevorderd; het bestuur raakte veelal in handen van onbekwamen, die geen ander beleid kenden dan het vasthouden aan de oude sleur; de eertijds zoo gunstig werkende rechtsinstituten werden op de meeste plaatsen nagenoeg doellooze en nuttelooze gemeenschappelijke bezittingen, waarvan de gesteldheid jaar aan jaar achteruitging.

De heidegronden, als plaggevelen gebruikt, dreigden op vele plaatsen in zand-

verstuivingen te ontfaan, de gemeenschappelijke bosschen werden vernield of uitgerooid, terwijl daar, waar verbeteringen van den waterafvoer voor particuliere gronden tot stand kwamen, daaraan geen deel genomen werd door de meenten, wier gronden verdrinken of verzuurden. Aan verbetering van den bodem werd niets gedaan; ontginning zoowel van hooge als lage heidegronden bleef achterwege; en als hier en daar eenig werk tot stand kwam, geschiedde dat op bescheiden schaal en onoordeelkundige wijze. Niet te verwonderen is het dat van Regeeringswege aan het blijven voortbestaan van deze instellingen geen waarde werd gehecht, en dat men er naar streefde die op te heffen. Reeds den 16^{en} van Grasmaand 1809 werd, door LODEWIJK NAPOLEON een wet uitgevaardigd, later aangevuld met een Kon. Besluit van den 10^{en} Bloemaand van het jaar 1810, waardoor de deeling der marken mogelijk werd gemaakt. De hoofdbepalingen daarvan zijn, dat de meerderheid der markgenooten over de al of niet verdeeling zullen beslissen en dat in geval van verdeeling het ontwerp aan den Koning ter goedkeuring moet worden toegezonden, terwijl bij ontginning vrijdom werd verleend van grond- en personeele belasting.

Hoewel krachtens deze wet verscheiden verdeelingen zijn tot stand gekomen, bleef het grootste deel der markgronden onverdeeld. De meerderheid der markgenooten, meestal landbouwers die in ontginning geen heil zagen, wilden den ouden toestand liever bestendigen en tegen hen kon de minderheid niets inbrengen. De aandrang tot ontginning van woeste gronden die zich in ons vaderland al sterker openbaarde, werd een krachtig motief om daarin verandering te brengen. Men verlangde een wet die de verdeeling vergemakkelijkte, die ten minste ieder markgenoot de bevoegdheid gaf zijn aandeel op te vorderen. Want bij den bestaanden toestand werd die bevoegdheid door vele rechtsgeleerden bestreden, uitgaande van de overweging dat de marken zedelijke lichamen waren en geen *condominia pro indiviso*, waarop de art. 628 en 1112 B. W. toepasselijk zouden zijn. Doch afgescheiden van deze rechtswestie, ook al zou men moeten aannemen dat dit artikel ook voor de marken van kracht was, in de praktijk ware de toepassing onmogelijk, omdat de markgenoot die zijn aandeel wilde vorderen, een sommatie zou moeten doen toekomen aan al zijne deelgenooten, die vaak niet waren aan te wijzen.

De markenwet van 1886 gaf in zekeren zin nog meer dan men verlangde. Niet alleen dat ieder markgenoot zijn aandeel kan eischen: op zijne vordering alléén moet het geheele instituut, al heeft hij daarin ook een gering aandeel, geheel uit elkander vallen. Een ingrijpen dus in een bestaanden rechtstoestand als in onze geschiedenis weinig is aan te wijzen.

Hoe men over dit laatste moge oordeelen, er bestaat tegen de wetten van 1809 en 1886 een groote grief, namelijk dat men bij geen dezer gelegenheden getracht heeft het beheer der marken en andere gemeenschappen te regelen.

Het valt niet te ontkennen dat vele marken ook in onverdeelden toestand een zegen voor de bevolking konden zijn, ja, dat het behoud dier onverdeeldheid te verkiezen ware boven een parcellering, mits het beheer werd toevertrouwd aan bevoegde handen en onderworpen aan het hooger gezag.

Men denke aan hooge heidegronden waar op den onverdeelden bodem aaneengesloten bosschen konden verrijzen; aan meenten en dergelijken die een weldaad, vooral voor de armen konden zijn, indien bevoeding, afwatering, bemesting enz. op oordeelkundige wijze werd toegepast en een behoorlijk toezicht ter voorkoming van rooibouw werd uitgeoefend. Doch men was op beide tijdstippen, eerst onder den invloed der Napoleonische ideeën, later van de leer van den individueelen eigendom zoo vast overtuigd van het heil van particulier grondbezit, dat verdeeling het eenige redmiddel werd geacht om verbetering in den toestand te brengen. In deze dagen, nu de Staat zelf groote bosschen zal aanleggen en exploiteeren, en nu de zorgen voor bevoeding en afwatering dagelijks de belemmering van den versnipperden eigendom doen gevoelen, zou men wellicht niet zoo spoedig er toe zijn overgegaan op zulk een wijze in te grijpen in bestaande rechtsverhoudingen, afgaande op verschijnselen die niet het gevolg waren van gemeenschappelijk *grondbezit* maar van gemeenschappelijk *grondgebruik*.

Doch niet over deze aangelegenheid is het dat hier gehandeld dient te worden, er is een andere grief van minder principiëelen aard, maar voor de landbouwbelangen van klemmende betekenis, tegen den inhoud der markenwet zelf.

En deze is, dat de wet, die tot stand is gekomen om de ontginning te bevorderen, geen enkele bepaling inhoudt die de beantwoording aan haar doel waarborgt. De juridische bezwaren zijn uit den weg geruimd, de techniek van de verdeeling zelf is in den breedte ontvouwd, maar aan de agrarische belangen die de wet heet te behartigen, is nagenoeg geen aandacht gewijd. Alleen de bepaling in art. 19 omtrent de wegen en waterleidingen geeft een schijn van zorg voor dit belang. In zekeren zin staat dan ook de wet van 1886 achter bij die van 1809. Bij de laatste moest ten minste het ontwerp door den Koning worden goedgekeurd; de nakoming van dit administratieve voorschrift zou *met de huidige inzichten* nog kans op de behartiging der ontginningsbelangen geven, doch in de wet van 1886 wordt zelfs deze herinnering aan een hooger gezag gemist.

Ten einde de werking der verdeeling onder deze wetten toe te lichten, hebben wij eenige voorbeelden verzameld van verdeelde markgronden, zoowel vóór als ná de wet van 1886. Van verschillende zijden werden ons bereidwillig kaarten afgestaan, welke niet allen kunnen worden opgenomen, doch waarvan een tweetal copieën hierbij zijn gevoegd. (B¹ en B²).

Indien men de kaarten beschouwt, bemerkt men reeds dadelijk dat een splitsing tot een zeer groot aantal perceelen heeft plaats gevonden. Dit is bij markverdeelingen niet wel te vermijden, en wordt voor een goed deel veroorzaakt door de omstandigheid dat tot de mark meestal vele gerechtigden behooren.

Zal men aan ieder zijn deel toekennen, zoo kan het niet uitblijven dat de mark in kleinere stukken wordt gesplitst dan met het oog op het later gebruik der gronden *wenschelijk* is; doch hoe de plaatselijke toestanden ook zijn mogen, ze behoeven toch nimmer zoo sterk te gelden, dat zij er toe zouden noodzaken om een verdeeling tot stand te brengen, die *belet* dat de grond overeenkomstig zijn aard en gesteldheid in cultuur wordt gebracht.

En dat desniettemin de verdeeling tot zulk een resultaat leidt, bewijst het hierachter volgende B¹, dat gelden kan als type van de wijze, waarop men in Overijsel markgronden heeft verdeeld, vóór en ná de wet van 1886. Men behoeft slechts een blik op de kaart te slaan, om te zien hoe onregelmatig alles is bewerkt, en op hoe ondoordachte wijze alle perceelen zijn ingericht. Slechts hier en daar zijn enkele stukken zóó gevormd dat zij voor afzonderlijke cultuur geschikt zijn. Toch behooren deze terreinen tot de beste heidegronden van ons land.

Vele van die perceelen zijn successievelijk aangekocht en enkelen ontgonnen, maar verreweg het grootste deel moet wachten, totdat meerdere eigenaren in de nabijheid van het aangekochte hun grond willen verkoopen, om daardoor een aaneengesloten terrein te kunnen vormen, waarop met succes kan gewerkt worden. En dit in een streek waar men voor heidegrond ter ontginning gaarne f 70.— à f 100.— per H.A. zoude willen betalen. Hoe zal in die omgeving waar de lust tot ontginning reeds gering is, deze laatste door de verdeeling bevorderd worden?

Deze verdeeling, vóór 1886 tot stand gekomen, is gevolgd door andere, ook na bedoeld jaar, maar de wet heeft geen verbetering aangebracht. Overal zijn de belangen van waterafvoer verwaarloosd, de perceelen op onoordeelkundige wijze ingericht, lange smalle strooken aangelegd, die door hun vorm en waterstand den grond ongeschikt maken voor bouw- en weiland of voor boschaanleg. Ja, waar bosschen aanwezig waren, zijn die tengevolge van de verdeeling verloren gegaan.

Een sterk voorbeeld levert daarvan de verdeeling der Beek- en Stockumsche mark in 1890. Daar verdeelde men een goed groeiend dennenbosch van ± 20 H.A. in blokken van ± 0.50 H.A. en nog kleiner, met verhouding van lengte tot breedte als 1:20 ongeveer.

De gevolgen bleven niet uit; de eigenaren, die van plan waren den opstand niet te verkoopen, werden daartoe genoodzaakt, daar een buurman zijn gedeelte weggappend, het bestaan van een ander bosch onmogelijk maakt.

Niemand zal er aan denken op zulke gevaarlijke plekken zijn grond weder te beplanten; waar eertijds goed bosch was, komt nu plaggengrond en schapenweide gedoemd

tot den vroegeren onvruchtbaren toestand. Ware het hier niet beter geweest het bosch in gemeenschap te houden, of zoo hiertegen bezwaren bestonden het onverdeeld te verkoopen?

Het zou tot te groote uitvoerigheid leiden de geschiedenis van verdeelde markgronden nader te ontvouwen en verder aan te toonen, hoe het met de ontginning van hier en daar verspreide stukken is gegaan.

Gerust mag men evenwel verklaren dat veelal de respectieve eigenaars, al waren zij ook met de beste bedoeling bezield, spoedig inzagen dat van eene ontginning hunner perceelen weinig goeds kon komen. Want ook de pogingen, om door samenwerking de ongunstige verhoudingen te verbeteren, lijdten vaak schipbreuk. De toelig bij de meeste dezer verdeelingen is geweest om den grond ook na de verdeeling te laten dienen tot schapenweide, plaggen- en brandzodenveld; dientengevolge vertoonden de verdeelde terreinen — van het standpunt der ontginning beschouwd — de grootste misstanden. En een enkele eigenaar heeft soms de macht om die misstanden te handhaven. Uitloven van hooge prijzen, verzoeken, adresbeweging, niets is dikwijls in staat om den onwil te overwinnen b. v. van een eigenaar eener lange smalle grondstrook, die halstarrig weigert om mede te werken tot de ontwatering van een terrein. Bijna overal lijdten de uitkomsten der verdeeling onder het beginsel waarvan de markenwet is uitgegaan dat de verandering in de bezitsverhoudingen voldoende zou zijn om het doel der ontginning te bereiken, zonder dat de overheid zich behoefde te bekreunen over de vraag of de verdeeling wel rationeel geschiedt.

Bij eene vrijwillige verdeeling moeten de markgenooten met het Bestuur maar uitmaken, hoe zij de zaak willen regelen; bij eene gerechtelijke verdeeling waakt de Staat er voor dat ieders rechten geëerbiedigd worden (de Rechter-Commissaris) dat alles goed verdeeld wordt (de Landmeter) volgens het plan der deskundigen (Marken-Commissie), maar dat hiermede de weg opengesteld werd om zelfs met verdeeld bezit tot toestanden te geraken, die vrijwel met den verwaarloosden toestand der marken zelf overeenkomen, werd schromelijk voorbijgezien.

Bij vrijwillige verdeeling — die dikwijls slechts eene *vrijwillige* is om de *gerechtelijke* verdeeling met hare meerdere kosten te ontgaan — treden Markbestuurders als likvideatoren op. Hunne bevoegdheid om plannen enz. voor te stellen geeft hun een groote macht, vooral indien zij door een tegen de verdeeling gekante meerderheid gesteund worden. Gewoonlijk bestaat het markbestuur uit landbouwers, die meenen bij den onverdeelden toestand belang te hebben; de ontginningsbelangen zullen dus niet op voldoende wijze behartigd worden, en zeer zeker tegengewerkt worden, waar men in de waan verkeert, dat zij met die van den landbouw in strijd zijn.

Met de gerechtelijke verdeeling wordt de ontginning weinig méér gebaat. De Rechter-Commissaris zal zich in de meeste gevallen houden aan de letter der wet en dus zijn invloed niet verder doen reiken dan noodig is voor eene eerlijke verdeeling. De door hem benoemde Commissie zal meestal uit mannen bestaan, die hem in dit zijn streven zullen helpen en zoo zal het dikwijls gebeuren, dat voor commissieleden landbouwers worden gekozen, die tegen eene verdeeling zijn. Kan men van zulk eene commissie verwachten dat zij zal werken met het oog op ontginning? De uitkomst leert dat juist het tegenovergestelde geschiedt en dat de werkkring der commissie zich hoofdzakelijk bepaalt tot een zoodanige verdeeling der heidegronden dat alles kan blijven wat het is: heideveld.

Ook zelfs de bepalingen van art. 20 en 21 leiden tot misstanden.

De wegen worden door de Mark overgedragen aan de Gemeente tegen behoorlijke vergoeding aan het Gemeentebestuur. Hoe meer wegen, des te meer vergoeding te betalen aan de Gemeente, hoe meer waterleidingen des te meer onderhoud voor deze. En waar nu in een plattelands-gemeente gewoonlijk de Marken-Commissie gekozen wordt uit de meest notabele ingezetenen, die meestal ook raadslid, wethouder en groot landbouwer zijn, is het te verwachten dat zulke commissieleden zorgen, dat alles zóó geregeld wordt, dat de Gemeente zoo weinig mogelijk voor onderhoud behoeft te betalen, de mark zoo min mogelijk vergoeding heeft uit te keeren, in 't kort dat zooveel mogelijk de bestaande toestand behouden blijft.

Tot welke eigenaardige verhoudingen dit aanleiding heeft gegeven is hierboven voldoende aangetoond. De groote fout in de markenwet is dus dat aan hen die geroepen zijn de wet toe te passen, geene verplichting is opgelegd rekening te houden met de toekomstige bestemming der gronden; dat er geen controle bestaat van overheidswege of het doel der wet wordt nagekomen; dat er geen voorschriften zijn gegeven, die er voor waken dat deskundigen op landbouwgebied invloed uitoefenen op den gang der zaken.

Want evenzeer als de uitkomsten hebben bewezen dat de toepassing der markenwet, waar onwil en onkunde de boventoon voeren, onhoudbare toestanden in het leven roept, zoo zijn er voorbeelden aan te wijzen die toonen dat de uitvoering der wet de gunstigste gevolgen kan hebben waar zij met een ruimeren blik en ter goeder trouw wordt toegepast. Wij voegen daartoe hierbij een copie van de kaart, (B³), van de vrijwillig verdeelde markgronden van Lunteren.

Men behoeft slechts een blik te slaan op deze kaart om daarvan een gunstiger indruk te krijgen. De breedte der blokken staat in verhouding der lengte hoogst zelden als 1:5, meestal 1:2 à 3. De grootte der perceelen wisselt natuurlijk zooals overal, zeer af, doch zelfs bij de kleinste perceelen, die van 1.5 H.A. grootte, is de verhouding van breedte tot lengte dezelfde gebleven. In elk opzicht is het gevolgde systeem beter dan bij vele andere verdeelingen. Men heeft zich hier op het standpunt geplaatst: verdeeling moet ontginning ten gevolge hebben. De resultaten hebben dezen toeleg dan ook niet beschaamd. Er zijn weinig verdeelde marken aan te wijzen, waar zoo speedig en afdoende de ontginning der verdeeling heeft gevolgd. Van de 800 hectaren is reeds nu ongeveer $\frac{1}{3}$ in cultuur gebracht en met bosch bezet.

Uit het vorenstaande kan men gevoelig tot het volgende besluiten:

ten eerste: dat de markenwet ontginning van gronden heeft ten gevolge gehad, doch niet in die mate als wel had mogen verwacht worden en niet altijd met goede uitkomsten;

ten tweede: dat deze minder goede uitkomsten hoofdzakelijk moeten worden toegeschreven aan de wijze van verdeeling der gronden, die meer op het behouden van plaggeveld en schapenweide dan op ontginning was gericht;

ten derde: dat in den regel de wegen niet zijn aangelegd overeenkomstig de eischen van het algemeen belang;

ten vierde: dat dikwijls bij het ontwerpen van het verdeelingsplan, elke leidende gedachte, vooral met het oog op waterleidingen ontbrak.

In aansluiting met deze conclusies rijst de vraag: in hoeverre is hierin verbetering te brengen, enerzijds door het kwaad te voorkomen, anderzijds door de tot stand gekomen ongunstige verhoudingen te veranderen.

Voor het laatste kunnen wij volstaan met te verwijzen naar het hier vorenstaand rapport over samenvoeging en verdeeling van gronden; nog meer dan elders, zouden de daarin aanbevolen maatregelen nuttig kunnen werken op gronden die nog niet in cultuur gebracht zijn en waarop nagenoeg geene zetels van landbouwbedrijf gevestigd zijn.

Voor het eerste is het dringend noodig dat de markenwet worde aangevuld met eene bepaling die eene richtige nakoming van het doel der wet waarborgt. En het is wenschelijk dat dit speedig geschiede, omdat telken jare nieuwe verdeelingen tot stand komen of worden voorbereid. Hoe groot de uitgestrektheid der gronden is, welke door die voorzorgen gebaat zouden kunnen worden, valt moeilijk te constateeren. De statistiek der marken is niet of zeer onnauwkeurig vast te stellen, omdat, overal verspreid, corporatiën voorkomen die binnen de termen van art. 1 zouden vallen, waarvan het openbaar gezag onkundig is. Zooveel is echter zeker dat nog een groot aantal H.A. markengrond onverdeeld is en dat een verbetering der markenwet nog eene wijde strekking kan hebben.

Moest de regeling der verdeeling van markgronden nog geheel nieuw worden opgezet, dan zou ons geen maatregel geschikter voorkomen dan dat zoowel bij vrijwillige als gerechtelijke verdeeling één of meer deskundigen werden aangesteld, die het Bestuur of den Rechter-Commissaris met advies ter zijde zouden staan. Doch nu de markenwet

eenmaal tot stand is gekomen, zou eene nieuwe regeling voor den dienst dier deskundigen allicht op vele moeilijkheden stuiten. Het komt ons derhalve raadzaam voor een maatregel aan te bevelen die zonder ingrijpende wetswijziging een groote verbetering zou kunnen aanbrengen.

Zooals hierboven blijkt, mist de werking van de markenwet vooral haar doel, omdat de plannen tot verdeling niet worden onderworpen aan het oordeel van een gezag, dat met het algemeen belang en de toekomstige bestemming der gronden rekening houdt. Welnu, in de markenwet worde een voorschrift opgenomen, dat de plannen tot verdeling en verkoop van markengronden worden goedgekeurd na verhoor van deskundigen, door Gedeputeerde Staten der Provincie waarin de mark gelegen is, welke die plannen met het oog op de algemeene belangen van grondverbetering beoordeelen, desgewenscht met beroep op de Koningin, indien belanghebbenden van oordeel zijn dat Gedeputeerden ten onrechte hunne goedkeuring weigeren.

Dit voorschrift zou liggen geheel in den lijn van de beginselen der wet, en zich nauw aansluiten bij de artikelen 19, 20 en 21. In deze wordt het gemeente-bestuur aangewezen om het meer plaatselijk belang der ten openbaren dienste bestemde wegen en waterleidingen te behartigen, met beroep op Gedeputeerde Staten indien daartoe aanleiding bestaat.

Het belang der ontginning is er een van grooter beteekenis en valt dikwijls meer buiten den gezichtskring van het plaatselijk bestuur. Van het Bestuur van het Gewest mag men een beter inzicht verwachten, vooral indien de zorg voor de agrarische belangen nadrukkelijk aan zijne beoordeeling wordt opgedragen. In de Memorie van Toelichting werd naar aanleiding van art. 20 gezegd: „Er moet voorzien worden in het geval dat „een gemeente-bestuur zijne goedkeuring weigert en de commissie bezwaar maakt aan „de eischen van het gemeente-bestuur gevolg te geven. Het komt ons voor het meest „in overeenstemming te zijn met de oeconomie onzer wetgeving, dat in die gevallen, „alsmede indien er, gelijk het volgend artikel voorziet, geschil ontstaat over de aanvaarding „en het onderhoud dezer wegen en waterleidingen, het college van Gedeputeerde Staten „wordt aangewezen om uitspraak te doen. *„Dat college moet geacht worden met de bedoelde „onderwerpen en met de plaatselijke toestanden beter bekend te zijn dan eenig ander.*”

Gedeputeerde Staten kan men tot de eerstgeroepenen rekenen om de gewestelijke belangen van algemeene strekking ter harte te nemen. Hunne kennis van feiten en locale omstandigheden wijzen hen daartoe als vanzelf aan. Zij mogen al niet persoonlijk de aangewezen autoriteiten zijn om de speciale cultuurbelangen te beoordeelen, zij kunnen zich door bevoegde deskundigen doen voorlichten en, met dat advies rekening houdende, hunne beslissing nemen.

Een noodzakelijk gevolg van deze wijziging in de wet zou zijn, dat meerdere op gerechtelijke verdeling betrekking hebbende artikelen ook toepasselijk zouden moeten verklaard worden bij vrijwillige verdeling, tengevolge waarvan ook bij vrijwillige verdeling de loop der zaken in grove trekken zou zijn voorgeschreven. Op zich zelf ware dit reeds eene verbetering, omdat volgens de bestaande wetgeving machtsmisbruik en onregelmatigheden van het Bestuur bij vrijwillige verdeling niet zijn buitengesloten.

Komt deze wetswijziging tot stand, dan zal er voorzeker voor gewaakt worden, dat bij verdeling van gronden het maken van waterleidingen, het ontwerpen van wegen enz. meer gelet wordt op de belangen van later te volgen ontginningen, en dat een leidende gedachte bij het opmaken van het plan op den voorgrond gesteld wordt.

Wet van 10 Mei 1886 (Stbl. No 104) houdende bepalingen ter bevordering van de verdeeling van markgronden.

Wij WILLEM III enz.

§ 1. Inleidende bepalingen.

ARTIKEL 1.

Onder markgronden verstaat deze wet gronden, die van oudsher in onverdeelden eigendom bezeten worden onder de namen van marken, maalschappen, holtingen, meenscharen, meenten, buurten, buurtschappen of andere soortgelijke namen.

ART. 2.

Onder markgenooten verstaat deze wet de medegerechtigden in markgronden, en onder marken de verenigingen, bekend onder de in art. 1 genoemde namen.

§ 2. Van de vordering tot verdeeling.

ART. 3.

Ieder markgenoot is gerechtigd de verdeeling van de markgronden te vorderen.

ART. 4.

Niemand is in eene vordering tot verdeeling van markgronden ontvankelijk, tenzij hij vooraf het bestuur der mark vruchteloos tot vrijwillige verdeeling gerechtelijk heeft aangemaand.

De aanmaning wordt geacht vruchteloos te zijn gedaan:

- 1º. Wanneer niet binnen veertien weken daarna aan hem, van wien zij uitging, een besluit der markgenooten tot vrijwillige verdeeling is beteekend;
- 2º. Wanneer het besluit tot vrijwillige verdeeling niet binnen twee jaren, nadat het genomen werd, is ten uitvoer gelegd door overschrijving der akte van scheiding en deeling in de openbare registers.

ART. 5.

De gerechtelijke aanmaning geschiedt aan den persoon of ter woonplaats van ieder der bestuurders van de mark.

Zij wordt bovendien aangeplakt ter plaatse van de gewone afkondigingen in de gemeente of gemeenten, waar de markgronden gelegen zijn.

ART. 6.

Binnen ééne maand na die aanmaning roept het bestuur de markgenooten op ter bijwoning van eene binnen twee maanden te houden vergadering, om over het verdeelen der markgronden te beslissen, alles op de bij de mark gebruikelijke wijze.

Waar die wijze niet bij reglement is voorgeschreven of door gewoonte bepaald, beslist de meerderheid der ter vergadering tegenwoordige markgenooten over de vordering tot verdeeling.

De leden van het bestuur der mark zijn aansprakelijk voor de gevolgen, door het verzuim dezer oproeping veroorzaakt.

In geval van zoodanig verzuim is hij, die het bestuur der mark tot vrijwillige verdeeling gerechtelijk heeft aangemaand, bevoegd de markgenooten op een termijn van eene maand op te roepen ter bijwoning van eene vergadering, als in het eerste lid bedoeld.

De bepalingen van de artikelen 19, 20, 21, 22, 24 en 30 zijn ook bij vrijwillige verdeeling van toepassing, met dien verstande echter dat het bestuur der mark in de plaats treedt van de in die artikelen genoemde rechter-commissaris en commissie en de landmeter door het bestuur wordt benoemd.

§ 3. Van het geding tot verdeeling.

ART. 7.

Van de vordering tot verdeeling wordt in eerste aanleg kennis genomen van de Arrondissements-rechtbank, onder wier gebied de markgronden of het voornaamste deel daarvan, naar de belastbare opbrengst berekend, zijn gelegen.

De vordering wordt als summier zaak behandeld.

Indien de ontvankelijkheid der vordering wordt betwist met de bewering, dat de gronden, waarvan de verdeeling wordt gevorderd, geen markgronden zouden zijn, wordt over dit geschilpunt het Openbaar Ministerie gehoord.

ART. 8.

De vordering wordt aanhangig gemaakt door dagvaarding van het bestuur.

Deze dagvaarding geschiedt en wordt aangeplakt overeenkomstig hetgeen in artikel 5 ten opzichte van de aanmaning is bepaald.

Alle andere gerechtelijke exploiten voor de mark bestemd, geschieden op gelijke wijze, ook daarvan wordt geene aanplakking vereischt.

ART. 9.

Bij het vonnis, waarbij de verdeeling der markgronden wordt gelast, benoemt de Rechtbank een Rechter-Commissaris, door wien, na verhoor of behoorlijke oproeping van het markbestuur, eene commissie van drie of vijf personen, bij voorkeur uit de markgenooten, en een landmeter worden benoemd.

ART. 10.

De termijn van hooger beroep van elk vonnis in de procedure tot verdeeling van markgronden is van ééne maand, te rekenen van den dag der uitspraak.

Zoodra het vonnis of arrest, waarbij de verdeeling van markgronden is gelast, in kracht van gewijsde is gegaan, wordt door den Rechter-Commissaris een uittreksel daarvan openbaar gemaakt door aanplakking ter plaatse in artikel 5 omschreven en door aankondiging in een of meer door hem aan te wijzen nieuwsbladen.

§ 4. Van de gerechtelijke verdeeling.

ART. 11.

De Rechter-Commissaris bepaalt tijd en plaats der bijeenkomst, waarop allen die, hetzij als markgenooten, hetzij wegens de uitoefening van eenig zakelijk recht, hetzij wegens eene huurovereenkomst, bij de verdeling belang hebben, voor hem kunnen verschijnen, persoonlijk of bij schriftelijk daartoe gemachtigden.

Hij doet zijne beschikking aanplakken op de wijze in art. 5 omschreven.

ART. 12

Op den bepaalden tijd wordt de bijeenkomst gehouden onder voorzitterschap van den Rechter-Commissaris, bijgestaan door den Griffier der rechtbank en in het bijzijn der in artikel 9 vermelde commissie of deze daartoe opgeroepen zijnde, die zoo noodig inlichtingen geeft.

Indien er geschil blijkt te bestaan over iemands aandeel in, of recht op de markgronden of over iemands recht als huurder van die gronden, en de Rechter-Commissaris partijen niet kan vereenigen, verwijst hij haar, voor zoover het geschil niet reeds aanhangig is, naar eene door hem te bepalen zitting van de rechtbank.

Deze verwijzing vervangt de dagvaarding.

De zaak wordt als summier zaak behandeld.

ART. 13.

Van de verschijning en de opgaven der belanghebbenden en van hunne verwijzing naar de rechtbank wordt door den Rechter-Commissaris proces-verbaal opgemaakt.

Tevens wordt door hem eene voorloopige lijst samengesteld van hen wier rechten niet zijn betwist, met vermelding van den aard en den omvang van ieders recht.

Indien de werkzaamheden niet op één dag kunnen afloopen, verdaagt de Rechter-Commissaris de zitting tot een anderen dag zonder nadere oproeping en maakt daarvan melding in het proces-verbaal.

ART. 14.

De lijst van rechthebbenden ligt met het proces-verbaal gedurende vier weken op de griffie der rechtbank, en een door den Rechter-Commissaris geteekend afschrift daarvan op de secretarie der gemeente of gemeenten, waarin de markgronden gelegen zijn, kosteloos ter inzage, terwijl ieder daarvan voor zijne rekening afschrift of uittreksel kan bekomen.

Van deze nederlegging wordt door den Rechter-Commissaris kennis gegeven door aanplakking op de wijze in artikel 5 omschreven, met bepaling van tijd en plaats waarop eene nadere bijeenkomst zal gehouden worden.

ART. 15.

In de nadere bijeenkomst is ieder belanghebbende, ook de tot dusver niet verschenen, bevoegd, zijne rechten te doen kennen en het recht van anderen te betwisten, onverschillig of deze al dan niet reeds op de lijst van rechthebbenden zijn geplaatst.

De bepalingen van de artikelen 12 en 13 zijn op de nadere bijeenkomst van toepassing.

ART. 16.

De lijst van rechthebbenden, volgens de nadere opgaven gewijzigd en aangevuld, wordt met het proces-verbaal door den Rechter-Commissaris ter griffie der rechtbank, en een door den Rechter-Commissaris geteekend afschrift daarvan op de secretarie der gemeente of gemeenten, waarin de markgronden gelegen zijn, nedergelegd, op den voet van art. 14.

Van die nederlegging wordt door hem kennis gegeven door aanplakking op de wijze in art. 5 omschreven.

Binnen vier weken na die aanplakking kunnen belanghebbenden tegen den inhoud dezer lijst bij de rechtbank in verzet komen.

Die bevoegdheid wordt in de bij het tweede lid voorgeschreven kennisgeving vermeld.

Het verzet wordt als summiere zaak behandeld.

ART. 17.

Indien bij het einde van dat tijdsverloop geen verzet is gedaan, en geen verschil als bedoeld bij art. 12 aanhangig is, wordt de lijst door den Rechter-Commissaris gesloten en onderteekend.

Is op dat tijdstip verzet gedaan of eenig geschil aanhangig, zoo geschiedt de sluiting en onderteekening van de lijst, zoodra de uitspraak des rechters in kracht van gewijsde is gegaan.

Na de sluiting en onderteekening van de lijst wordt niemand dan die daarin als zoodanig vermeld wordt, als rechthebbende erkend.

ART. 18.

Zoodra de lijst van rechthebbenden is gesloten, wordt overgegaan tot het opmaken van een plan van verdeeling der markgronden door den Rechter-Commissaris onder voorlichting van de in artikel 9 vermelde commissie of deze althans daartoe opgeroepen zijnde, bijgestaan door den landmeter.

ART. 19.

De Rechter-Commissaris doet door den landmeter eene kaart der markgronden vervaardigen, waarop worden aangewezen, zoowel de bestaande wegen en waterleidingen die onveranderd behouden worden, als die welke ten openbaren dienst, door de zorg der commissie, voor rekening der mark worden aangelegd of verbeterd.

De in art. 9 bedoelde commissie geeft zoowel den Rechter-Commissaris als den landmeter de inlichtingen, die zij wenschelijk acht te verstrekken of die van haar worden verlangd.

Een afschrift der kaart met eene beschrijving, behelzende de breedte der wegen en de breedte en diepte der waterleidingen, wordt door den Rechter-Commissaris ter goedkeuring toegezonden aan het bestuur der gemeente of gemeenten, waarin de markgronden gelegen zijn.

ART. 20.

Indien door het bestuur eener gemeente binnen drie weken geen beschikking aan den Rechter-Commissaris door een daartoe bevoegden ambtenaar is beteekend, wordt, voor zooveel die gemeente betreft, de goedkeuring geacht te zijn verleend. Van die al of niet beteekening geeft de Rechter-Commissaris kennis, aan ieder der leden van de in art. 9 bedoelde commissie.

Indien een gemeentebestuur zijne goedkeuring weigert, is de Rechter-Commissaris zoowel als de commissie bevoegd, binnen drie weken na de beteekening daarvan, in hooger beroep te komen bij Gedeputeerde Staten.

Wordt het besluit van Gedeputeerde Staten door Ons op grond van strijd met de wet of het algemeen belang vernietigd, dan hebben deze opnieuw over de zaak uitspraak te doen met inachtneming van Onze beslissing.

ART. 21.

Het onderhoud van de ten openbaren dienst bestaande of door de zorg der commissie aan te leggen of te verbeteren wegen en waterleidingen met de daartoe behoorende kunstwerken komt, tegen eene billijke vergoeding, ten laste van de gemeenten waarin de markgronden gelegen zijn.

Bij verschil tusschen de commissie en een gemeentebestuur over de aanvaarding in onderhoud dezer wegen en waterleidingen, kan de beslissing van Gedeputeerde Staten worden ingeroepen en is het laatste lid van art. 20 van toepassing.

Geschillen over de billijke vergoeding voor dit onderhoud te ontvangen, beslist de rechter.

ART. 22.

Door de gerechtelijke verdeeling worden de bestaande overeenkomsten van huur en vernuur van markgronden verbroken, behoudens schadeloosstelling van de huurders overeenkomstig art. 23.

ART. 23.

De commissie waardeert de verschillende gronden met het oog op hun aard en ligging.

Zij bepaalt den aard en de hoegrootheid der schadeloosstelling te ontvangen voor het gemis van zakelijke rechten en voor het verbreken van verhuringen.

Zij maakt de kavelingen waarbij aan ieder rechthebbende zijn aandeel wordt toegedeeld, met inachtneming van het bij art. 24 bepaalde.

Zij doet op de kaart brengen de uit- en overwegen naar en van den openbaren weg en de waterloozingen naar de openbare waterleiding.

Zij onderwerpt een en ander aan de goedkeuring van den Rechter-Commissaris.

ART. 24.

Aan hen, die alleen krachtens ingezetenschap tot het genot van markgronden gerechtigd zijn, zonder zelf een eigendomsrecht te hebben, wordt geen aandeel toebedeeld, doch aan de gemeente of afdeeling eener gemeente, aan welker ingezetenschap zij dat genot ontleenen, wordt een derde gedeelte toebedeeld van het aandeel, dat zij verkrijgen zouden indien hun recht dat van eigendom ware, welk gedeelte wordt gekort op het aandeel van ieder der overige markgenooten naar evenredigheid.

Die toebedeeling aan de gemeente of afdeeling heeft niet plaats indien deze zelve een recht van eigendom heeft op het gedeelte, tot welks genot hare ingezetenen gerechtigd zijn, en haar op dien grond een aandeel wordt toebedeeld.

Zij, die krachtens ingezetenschap tot het genot gerechtigd waren, blijven zulks voorwat betreft het aan de gemeente of afdeeling toebedeelde aandeel, tenzij hun recht wordt afgekocht tegen schadeloosstelling, door scheidsmannen in oneffen getal te bepalen, op wier benoeming, werkzaamheden en beslissing de artikelen 624 en volgende van den eersten titel van het derde boek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering toepasselijk zijn.

ART. 25.

De door den Rechter-Commissaris goedgekeurde verkaveling, met vermelding van het bedrag der toegekende schadeloosstellingen, ligt met toelichting gedurende vier weken voor belanghebbenden ter inzage op het huis der gemeente of gemeenten, waar de markgronden gelegen zijn.

De Rechter-Commissaris geeft van deze nederlegging kennis door aanplakking op de wijze in art. 5 omschreven, met bepaling van tijd en plaats waarop belanghebbenden voor hem kunnen verschijnen, persoonlijk of bij schriftelijk daartoe gemachtigden, ten einde hunne bezwaren te doen kennen.

ART. 26.

Op de bijeenkomst met belanghebbenden is de commissie tegenwoordig tot het geven van inlichting.

Indien belanghebbenden bezwaren hebben of onderling van stukken grond wenschen te ruilen, geven zij dat op die bijeenkomst te kennen.

Van het aldaar verhandelde wordt door den Rechter-Commissaris proces-verbaal opgemaakt.

Bij gebreke van overeenstemming, verwijst de Rechter-Commissaris partijen naar eene door hem te bepalen zitting der rechtbank.

Deze verwijzing vervangt de dagvaarding.

De zaak wordt als summiere zaak behandeld.

ART. 27.

Indien naar aanleiding der bijeenkomst wijziging wordt gebracht in de verkaveling of schadeloosstelling, liggen deze wijzigingen, met het proces-verbaal, gedurende veertien dagen andermaal voor belanghebbenden ter inzage.

Voor deze nederlegging en de daarop volgende bijeenkomst, zijn de bepalingen van de artt. 25 en 26 van toepassing.

ART. 28.

Na afloop der laatste bijeenkomst of, indien er dan nog eenig geschil aanhangig is, zodra de uitspraak des rechters in kracht van gewijsde is gegaan, maakt een door den Rechter-Commissaris aangewezen notaris eene akte van scheiding op.

Zij wordt onderteekend door de commissie en den Rechter-Commissaris, en overgeschreven in de openbare registers, ten bewijze van overdracht der toegedeelde en geruilde gronden.

Zoolang de akte van scheiding niet in haar geheel in de openbare registers is

overgeschreven, kan ieder, aan wien daarbij gronden worden toegedeeld, een uittreksel der akte voor wat betreft de hem toegedeelde en door hem in ruil genomen gronden in de openbare registers doen overschrijven ten bewijze van overdracht.

ART. 29.

Gedurende de werkzaamheden tot de gerechtelijke verdeeling kunnen, nadat vooraf de markgenooten door het bestuur zijn opgeroepen, de markgronden verkocht worden, wanneer een verkoop van het geheel bij meerderheid van stemmen der aanwezige markgenooten, of aan een deel door den Rechter-Commissaris, op voordracht der commissie, noodzakelijk wordt geacht.

In beide gevallen geschiedt die verkoop in het openbaar door het markbestuur, ten overstaan van den door den Rechter-Commissaris aangewezen notaris.

Indien binnen zes maanden na de dagteekening van het besluit der markgenooten tot verkoop of na de mededeeling van het markbestuur door den Rechter-Commissaris van zijne zienswijze omtrent gedeeltelijken verkoop, het markbestuur dien verkoop niet heeft doen plaats hebben, geschiedt deze door de zorg der in art. 9 vermelde commissie.

ART. 30.

De verdeeling, alsmede de daartoe noodige verkoop van markgronden, hebben plaats ook indien daarin het Kroondomein, de Staat, provinciën, gemeenten of waterschappen medegerechtigd zijn, en indien er onder de belanghebbenden mochten zijn afwezigen, minderjarigen of andere personen, die de vrije beschikking over hunne goederen missen, zonder dat voor hen eene bijzondere machtiging vereischt wordt.

Bewindvoerders, voogden en curators zijn verplicht de afwezigen, de minderjarigen en de onder curateele gestelden bij deze verdeeling of verkoop te vertegenwoordigen en hunne belangen waar te nemen.

De vermoedelijke erfgenamen en legatarissen, die in het bezit van de goederen van een afwezige zijn getreden, overeenkomstig de artikelen 528 en 531 van het Burgerlijk Wetboek, oefenen bij deze verdeeling of verkoop dezelfde rechten uit als aan den afwezige zelf zouden toekomen.

ART. 31.

Aan de commissie wordt op hare aanvraag door de bewaarders kosteloos inzage gegeven van de betreffende kadastrale stukken, plans en registers.

ART. 32.

Alle kosten uit de verdeeling voortvloeiende benevens die van de verdeeling zelve der markgronden komen ten laste van de medegerechtigden in evenredigheid van ieders aandeel; die van de geschillen ten laste van de verliezende partij, behoudens de toepassing van art. 56 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

ART. 33.

Indien de kas der mark niet toereikend is om de kosten uit de verdeeling voortvloeiende en die van de verdeeling zelve te bestrijden, kan zoowel de Rechter-Commissaris als de in art. 9 bedoelde commissie een voorschot vorderen van dengene, die eene vordering tot verdeeling heeft ingesteld.

ART. 34.

De commissie doet rekening van hare werkzaamheden aan den Rechter-Commissaris en draagt het saldo met het afschrift der goedgekeurde rekening aan het bestuur der mark over.

ART. 35.

De laatste bestuurders zijn met de overneming der zaken en het opmaken der slotrekening belast.

Deze rekening wordt gedaan aan de gewezen markgenooten op dezelfde wijze als gedurende het bestaan der mark plaats vond.

Door de gewezen markgenooten wordt naar evenredigheid van ieders aandeel het voordeelig slot genoten of het nadeelig slot gedragen.

Alle boeken, kaarten en papieren, die tot het markbeheer behoord hebben, worden overgebracht naar de verzameling van 's Rijks oude archieven in de provincie, waar de markgronden of het grootste deel daarvan, gelegen waren.

Belanghebbenden hebben recht tot kosteloze inzage en tot het verkrijgen van afschriften of uittreksel voor hunne rekening.

§ 5. Slot- en overgangsbepalingen.

ART. 36.

Zij, die op den 1sten Januari 1886 als markgenooten in de boeken of schrifturen der mark bekend staan, worden als zoodanig aangemerkt, behoudens tegenbewijs.

Zij, die op hetzelfde tijdstip als bestuurders der mark in de boeken of schrifturen der mark bekend staan, of op andere wijze als zoodanig zijn erkend, blijven als zoodanig aangemerkt, totdat zij door anderen op de bij de mark gebruikelijke wijze zijn vervangen, of een bestuur overeenkomstig het eerste lid van art. 37 is benoemd.

ART. 37.

Binnen drie maanden na het in werking treden dezer wet doen de bestuurders opgaaf van hunne namen en woonplaatsen, alsmede van de plaats voor de zittingen bestemd, aan het bestuur der gemeente of aan de besturen der gemeenten waarin de markgronden gelegen zijn.

Zoodra in deze namen of plaatsen eenige verandering voorvalt, geschiedt daarvan gelijke opgaaf.

Deze opgaven worden niet beschouwd als eene erkenning, dat de betrokken gronden markgronden in den zin dezer wet zijn.

Van de ingekomen opgaven wordt door het gemeentebestuur openbare bekendmaking gedaan en aanteekening gehouden in een openbaar register.

Alle gerechtelijke exploiten worden gedaan aan de besturen, voor zoover zij in de daarvoor gehouden registers bekend staan, en anders aan het hoofd van het gemeentebestuur of aan de hoofden der gemeentebesturen, die het oorspronkelijke voor gezien zullen teekenen.

ART. 38.

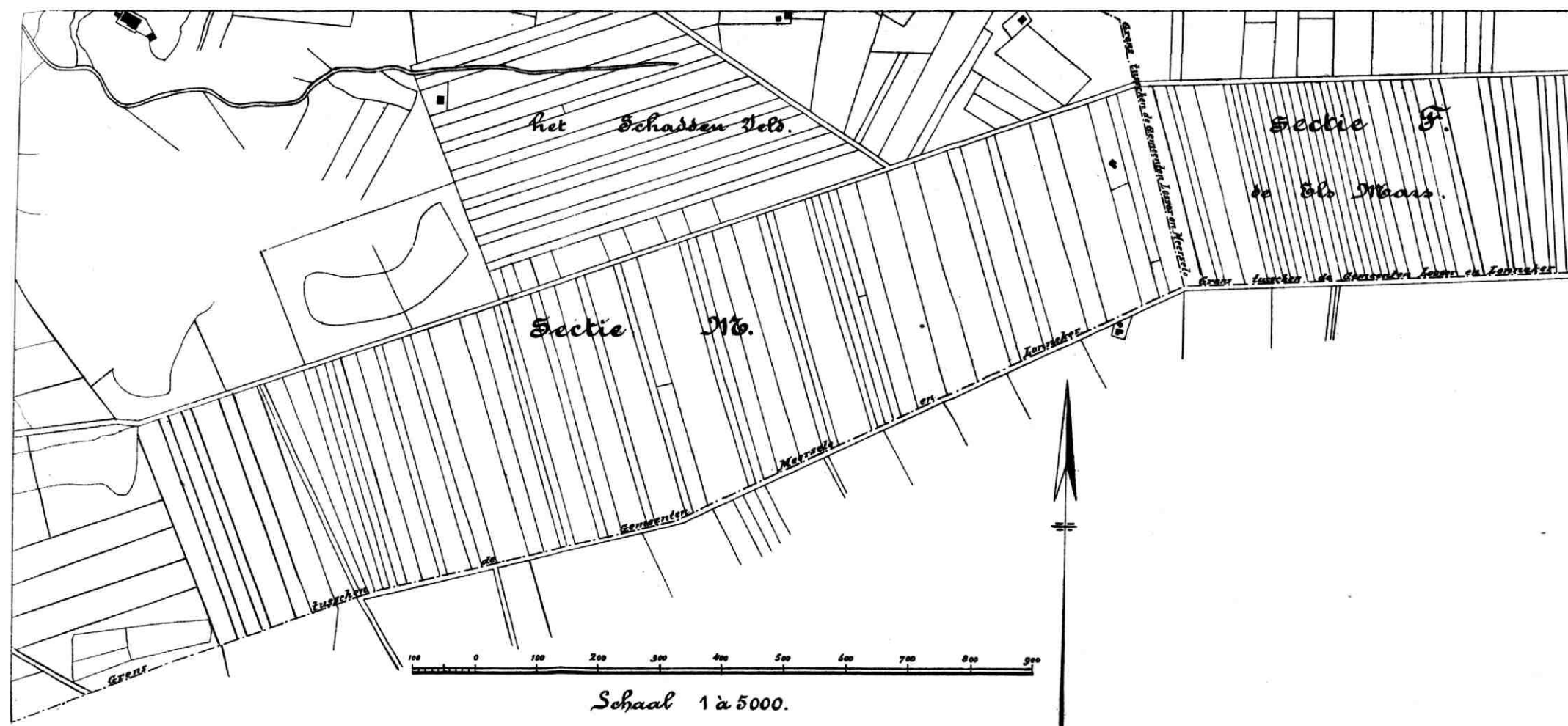
Indien eene mark op den 1sten Januari 1886 geen bestuur heeft of geen bestuurders volgens het eerste lid van art. 36 zijn opgegeven of de bestuurders aftreden zonder door andere te worden vervangen op de bij de mark gebruikelijke wijze, wordt door den Commissaris des Konings in de provincie waarin de markgronden of het grootste deel daarvan gelegen zijn, een bestuur van drie leden, bij voorkeur uit de markgenooten, benoemd.

Bij de benoeming wordt tevens voorgeschreven, op welke wijze de in art. 6 vermelde oproeping en stemming zullen plaats hebben wanneer geene reglementen van de mark daaromtrent bestaan.

De benoemden geven binnen drie maanden na hunne benoeming aan het gemeentebestuur de plaats op, waar zij zitting zullen houden.

De bepalingen van het tweede, vierde en vijfde lid van het voorgaand artikel zijn in dit geval toepasselijk.

Warkverdeelingen in Overijssel.

ART. 39.

Bij verhindering, afwezigheid of ontstentenis van een lid der commissie wordt door den Rechter-Commissaris een ander benoemd om dat lid voor zoolang noodig te vervangen.

De leden der commissie die buiten de markgenooten zijn benoemd, ontvangen een door den Rechter-Commissaris te bepalen salaris.

Deze regelt insgelijks het salaris van den landmeter, in overleg met de commissie.

ART. 40.

Van het recht van registratie zijn vrijgesteld:

- a. de gerechtelijke stukken en uitspraken in rechtsgedingen op grond van deze wet ingesteld;
- b. de akten en processen-verbaal door den Rechter-Commissaris of door de in art. 9 vermelde commissie krachtens deze wet opgemaakt.

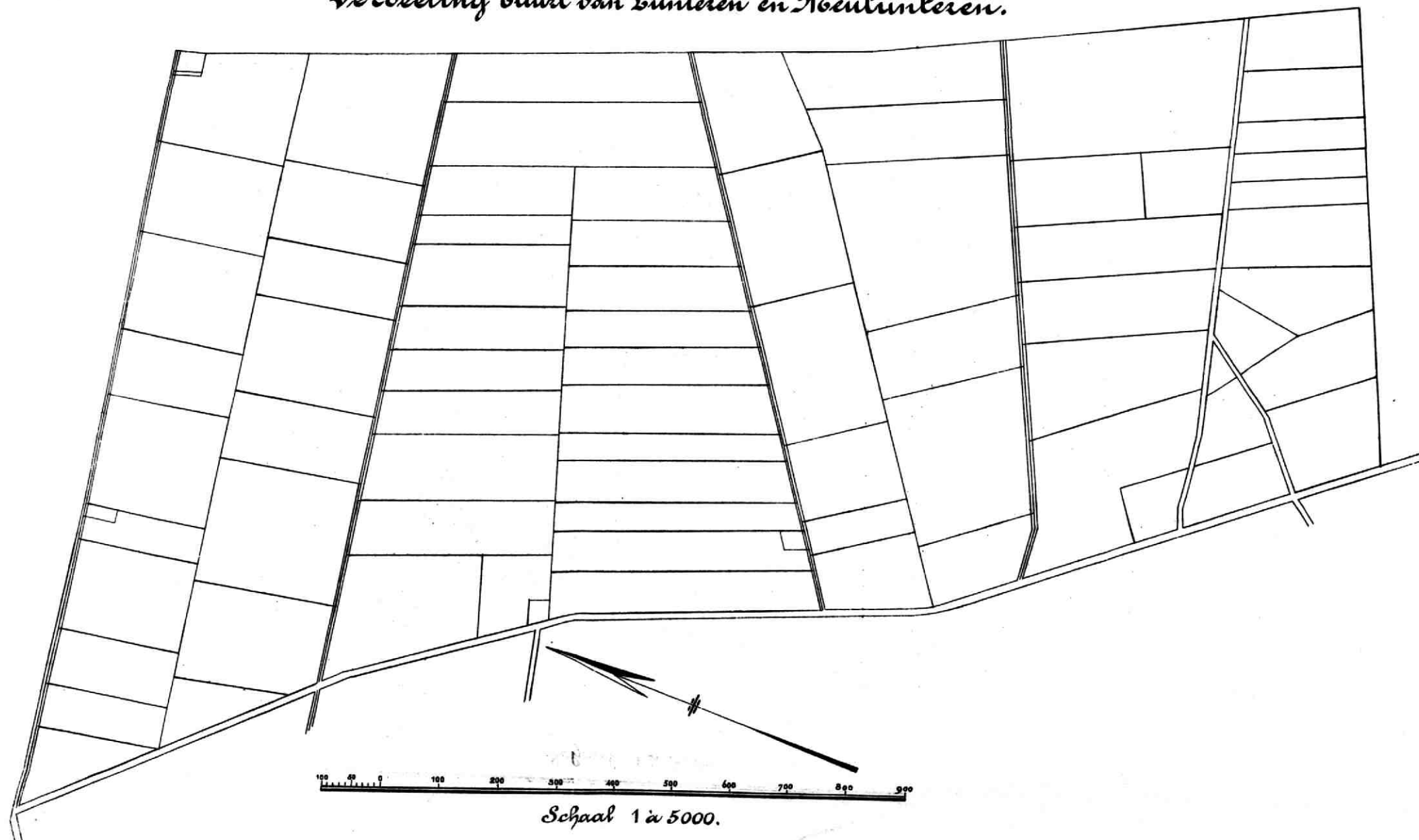
In geval van verkoop van markgronden aan een markgenoot worden de rechten van registratie en overschrijving slechts geheven na aftrek van des koopers aandeel in al de verkochte markgronden.

Het laatste lid van art. 7 en art. 9 der wet van 11 Juli 1882 (*Staatsblad No. 92*) tot wijziging der bepalingen betreffende de heffing der rechten van registratie, zijn niet van toepassing op de akten van verdeling van markgronden.

ART. 41.

De wetten van 16 Grasmaand 1809 ter bevordering van het ontginnen van woeste gronden, en van 10 Bloeiamaand 1810 over de wijze van stemmen bij marken enz. worden ingetrokken.

Verdeeling buurt van Lunteren en Nieuwlunteren.

DE FRANSCHЕ WETGEVING OP DE ASSOCIATIONS SYNDICALES.

Deze „Associations” worden beheerscht door de wet van 21 Juni 1865, gewijzigd en uitgebreid door de wet van 22 December 1888. In haar thans van kracht zijnden vorm wordt zij hieronder medegedeeld. Bovendien geeft een wet van 16 December 1888 eenige andere voorschriften omtrent de vereenigingen, opgericht uitsluitend tot bestrijding der phylloxera. Eindelijk is nog van kracht een decreet van 9 Maart 1894 „portant règlement d'administration publique sur les associations syndicales”. De hoofdinhoud van dit decreet wordt in het onderstaande samengevat.

1. *Algemeene bepalingen.* Onder de „association syndicale” wordt verstaan de vereenigde eigenaren, onder „syndicat” het bestuur der vereeniging. De verplichtingen der vereenigingen bezwaren alle goederen binnen de grenzen der vereeniging liggende.

2. *Vrije vereenigingen.* Bij de akte wordt eene nauwkeurige omschrijving der vereenigde goederen gevoegd, en alle stukken binnen een maand na de oprichting aan den prefect gezonden. Voorts bevat dit hoofdstuk de omschrijving van hetgeen volgens Art. 6 der wet moet worden gepubliceerd en de daaraan verbonden formaliteiten.

3. *Geautoriseerde vereenigingen.* Als de prefect oordeelt dat een ontwerp-vereeniging voor een nader onderzoek in de termen valt, besluit hij tot de enquête volgens Art. 10 der wet. Het project der akte, aan de enquête onderworpen, bevat: de zetel der vereeniging, haar doel en de middelen waarop zij dit doel zal bereiken, de voorziening in de kosten, het minimum belang dat een eigenaar recht geeft deel te nemen aan de algemeene vergadering van belanghebbenden, maximum door een persoon uit te brengen stemmen, maximum aantal volmachten aan één persoon af te geven, het aantal te benoemen bestuursleden (syndics), de duur hunner functies, de voorwaarden der verkiesbaarheid en het tijdstip van de jaarlijksche algemeene vergadering van belanghebbenden.

Het dossier wordt op het gemeentehuis ter inzage gelegd met een register waarin belanghebbenden hunne opmerkingen kunnen maken, alle betrokken eigenaars worden aangeschreven, door den prefect wordt een buiten deze belangen staande commissaris benoemd, die zitting houdt tot het aanhooren van bezwaren en ten slotte een en ander met zijne opmerkingen aan den prefect terugzendt.

Na de enquête schrijft de prefect een algemeene vergadering uit van de betrokken eigenaars en benoemt daarvan den voorzitter. Het proces-verbaal dezer vergadering (het decreet schrijft voor wat dit bevatten moet) wordt aan den prefect gezonden, die verder de noodige maatregelen neemt voor de oprichting der vereeniging.

De vereeniging heeft als administratieve organen de algemeene vergadering, de syndics en den directeur. Het decreet geeft uitvoerige bepalingen omtrent de vergadering, hare leiding, convocatie, stemrecht, volmachten enz. De vergadering besluit omtrent leeningen tot een grooter bedrag dan dat waartoe de syndics eventueel gemachtigd zijn, omtrent wijzigingen of ontbinding der vereeniging en alle andere quaesties die haar bij de statuten gereserveerd zijn. De syndics zijn aan haar verantwoording schuldig omtrent hun beheer.

Het syndicaat bestaat uit leden gekozen :

a. door de algemeene vergadering of in het geval van art. 22 der wet door den prefect;

b. door den prefect, de departementale commissie, de gemeenteraad of de kamer van koophandel, in het geval van art. 23 der wet.

Het syndicaat heeft niet alleen de uitvoerende macht, maar stelt ook het budget en de kohieren der belastingschuldigen vast; het behoeft de machtiging der algemeene vergadering niet om in rechten te kunnen optreden, het sluit zelf leeningen, voor zoover deze bevoegdheid niet bij de vergadering berust. De leeningen behoeven echter de goedkeuring van den minister of den prefect.

Het syndicaat benoemt een directeur; deze voert de besluiten van het syndicaat uit, vertegenwoordigt de vereeniging in rechten en tegenover derden, presideert de vergaderingen, is verantwoordelijk voor het archief en legt rekening en verantwoording af aan het syndicaat.

Het syndicaat maakt de kohieren van den aanslag op, waartegen hooger beroep bestaat bij den „conseil de préfecture”. Grondslag van den aanslag moet zijn het belang dat het belaste perceel heeft bij de uitvoering der werken.

De ontwerpen der nieuw uit te voeren werken moeten aan de goedkeuring worden onderworpen van den prefect, die toezicht kan laten houden op de goede uitvoering en ze desnoods bij gebrekkige uitvoering of bij afwijking van het goedgekeurde ontwerp geheel of gedeeltelijk kan laten afbreken en vernieuwen. Blijft het syndicaat in gebreke bij het behoorlijk onderhoud der uitgevoerde werken, dan kan de prefect op kosten der vereeniging daarin voorzien.

De jaarlijksche begrooting, opgemaakt door den directeur en vastgesteld door het syndicaat, wordt opgezonden aan den prefect. Bemerkt deze dat men verzuimd heeft daarin optenemen de noodige bedragen van aflossing op rente van schuld, of van het noodzakelijk onderhoud van werken dan kan hij de daarvoor noodige bedragen alsnog laten opnemen.

Voor het innen van belastingen, het doen van betalingen, enz. wordt een ontvanger benoemd.

Verder bevat het zeer uitvoerige decreet (75 artikelen) bepalingen omtrent de wijziging der statuten, ontbinding der vereeniging, benevens een aantal administratieve voorschriften waarop, als minder noodig voor een behoorlijk begrip der organisatie niet nader wordt ingegaan.

De text van de wet van 22 December 1888 is de volgende:

Loi du 22 décembre 1888 ayant pour objet de modifier la loi du 21 juin 1865 sur les associations syndicales.

TITRE I.

Des associations syndicales.

ARTICLE 1.

Peuvent être l'objet d'une association syndicale, entre propriétaires intéressés, l'exécution et l'entretien de travaux :

- 1°. De défense contre la mer, les fleuves, les torrents et rivières navigables ou non navigables;
- 2°. De curage, approfondissement, redressement et régularisation des canaux et cours d'eau non navigables ni flottables et des canaux de desséchement et d'irrigation;
- 3°. De desséchement des marais;

- 4°. Des étiers et ouvrages nécessaires à l'exploitation des marais salants ;
- 5°. D'assainissement des terres humides et insalubres ;
- 6°. „D'assainissement dans les villes et faubourgs, bourgs, villages et hameaux ;
- 7°. „D'ouverture, d'élargissements, de prolongement, de parage des voies publiques et de toute autre amélioration ayant un caractère d'utilité publique dans les villes et faubourgs, bourgs, villages ou hameaux ;
- 8°. D'irrigation et de colmatage ;
- 9°. De drainage ;
- 10°. De chemins d'exploitation et de toute autre amélioration agricole d'intérêt collectif.

ART. 2.

Les associations syndicales sont libres ou autorisées.

ART. 3.

Elles peuvent ester en justice par leurs syndics, acquérir, vendre, échanger, transiger, emprunter, et hypothéquer.

ART. 4.

L'adhésion à une association syndicale est valablement donnée par les tuteurs, par les envoyés en possession provisoire et par tout représentant légal pour les biens des mineurs, des interdits, des absents et autres incapables, après autorisation du tribunal de la situation des biens donnée sur simple requête en la chambre du conseil, le ministère public entendu. Cette disposition est applicable aux immeubles dotaux et aux majorats.

„Pourront adhérer à une association syndicale, les préfets pour les biens des départements, s'ils y sont autorisés par délibération du conseil général ; les maires ou administrateurs pour les biens des communes ou des établissements publics, s'ils y sont autorisés par délibération du conseil municipal ou du conseil d'administration ; pour les biens de l'Etat, le ministre des finances.”

TITRE II.

Des associations syndicales libres.

ART. 5.

Les associations syndicales libres se forment sans l'intervention et d'administration.

Le consentement unanime des associés doit être constaté par écrit.

L'acte d'association spécifie le but de l'entreprise ; il règle le mode d'administration de la société et fixe les limites du mandat confié aux administrateurs ou syndics ; il détermine les voies et moyens nécessaires pour subvenir à la dépense, ainsi que le mode de recouvrement des cotisations.

ART. 6.

Un extrait de l'acte d'association devra, dans le délai d'un mois à partir de sa date, être publié dans un journal d'annonces légales de l'arrondissement ou, s'il n'en existe aucun, dans l'un des journaux du département. Il sera, en outre, transmis au préfet et inséré dans le recueil des actes de la préfecture.

ART. 7.

A défaut de publication dans un journal d'annonces légales, l'association ne jouira pas du bénéfice de l'article 3. L'omission de cette formalité ne peut être opposée aux tiers par les associés.

ART. 8.

Les associations syndicales libres peuvent être converties en associations autorisées par arrêté préfectoral, en vertu d'une délibération prise par l'assemblée générale, conformément à l'article 12 ci-après, sauf les dispositions contraires qui pourraient résulter de l'acte d'association.

Elles jouissent, dès lors, des avantages accordés à ces associations par les articles 15, 16, 17, 18 et 19.

TITRE III.**Des associations syndicales autorisées.**

ART. 9.

„Les propriétaires intéressés aux travaux spécifiés dans les six premiers numéros de l'article 1er pourront être réunis par un arrêté préfectoral en associations syndicales autorisées soit sur le demande d'un ou de plusieurs d'entre eux, soit sur l'initiative du maire ou du préfet. Les propriétaires intéressés aux travaux compris dans les Nos 7, 8, 9 et 10 du même article pourront être réunis dans les mêmes conditions en associations syndicales autorisées, lorsque ces travaux auront été reconnus d'utilité publique par un décret rendu en conseil d'Etat.

„Dans les cas prévus par les numéros 6, 7, 8, 9 et 10 aucun travail ne pourra être entrepris que sur l'autorisation du préfet. Cette autorisation ne pourra être donnée qu'après paiement préalable des indemnités de délaissement et d'expropriation et que si les membres de l'association syndicale autorisée ont garanti le paiement des travaux, des fournitures et des indemnités pour dommage, au moyen de sûretés acceptées par les parties intéressées ou déterminées, en cas de désaccord, par le tribunal civil.

„En cas d'insolvabilité de l'association syndicale, les tiers qui ont éprouvé un dommage par suite de l'exécution des travaux ont un recours contre la commune, contre le département ou contre l'Etat, si la commune, le département ou l'Etat est intéressé aux travaux et en a profité”.

ART. 10.

Le préfet soumet à une enquête administrative, dont les formes seront déterminées par un règlement d'administration publique, les plans, avant-projets et devis des travaux, ainsi que le projet d'association.

Le plan indique le périmètre des terrains intéressés et est accompagné de l'état des propriétaires de chaque parcelle.

Le projet d'association spécifie le but de l'entreprise et détermine les voies et moyens nécessaires pour subvenir à la dépense.

ART. 11.

Après l'enquête les propriétaires qui sont présumés devoir profiter des travaux sont convoqués en assemblée générale par le préfet, qui en nomme le président, sans être tenu de le choisir parmi les membres de l'assemblée.

„Dans le cas où la commune ne figure pas parmi les propriétaires présumés intéressés, le maire, sur l'initiative de qui l'association syndicale a été constituée, a néanmoins entrée à l'assemblée générale, mais avec voix consultative seulement. Le même droit appartient au préfet qui a pris l'initiative, si l'Etat ou le département ne figure pas parmi les propriétaires présumés intéressés. Le préfet et le maire peuvent se faire représenter à l'assemblée générale”.

Un procès-verbal constate la présence des intéressés et le résultat de la délibération. Il est signé par les membres présents et mentionne l'adhésion de ceux qui ne savent pas signer.

L'acte contenant le consentement par écrit de ceux qui l'ont envoyé en cette forme est mentionné dans ce procès-verbal et y reste annexé.

Le procès-verbal est transmis au préfet.

ART. 12.

„Pour les travaux spécifiés aux N°s. 1, 2, 3, 4, et 5 de l'article 1er, si la majorité des intéressés, représentant au moins les deux tiers de la superficie, ont donné leur adhésion, le préfet autorise, s'il y a lieu, l'association.

„Pour les travaux spécifiés aux N°s. 6, 7, 8, 9 et 10 du même article, le préfet ne pourra autoriser l'association qu'au cas d'adhésion des trois quarts des intéressés représentant plus des deux tiers de la superficie et payant plus de deux tiers de l'impôt foncier afférent aux immeubles, ou des deux tiers des intéressés représentant plus des trois quarts de la superficie et payant plus des trois quarts de l'impôt foncier afférent aux immeubles.

„Un extrait de l'acte des associations et l'arrêté du préfet en cas d'autorisation, et, en cas de refus, les arrêtés du préfet sont affichés dans les communes de la situation des lieux et insérés dans le recueil des actes de la préfecture.

„Pour les travaux spécifiés dans les paragraphes 6 et 7 de l'article 1er, l'autorisation du préfet devra être précédée d'un avis conforme du conseil municipal, si les travaux intéressent la commune; du conseil général, si les travaux intéressent le département; et de ces deux assemblées, si les travaux intéressent à la fois la commune et le département.”

ART. 13.

Les propriétaires intéressés et les tiers peuvent déférer cet arrêté au ministre des travaux publics dans le délai d'un mois à partir de l'affiche.

Le recours est déposé à la préfecture et transmis, avec le dossier au ministre dans le délai de quinze jours.

Il est statué par un décret rendu en conseil d'Etat.

ART. 14.

„S'il s'agit des travaux spécifiés aux N°s. 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 et 10 de l'article 1er, les propriétaires qui n'auront pas adhéré au projet d'association pourront, dans le délai d'un mois ci-dessus déterminé, déclarer à la préfecture qu'ils entendent délaisser, moyennant indemnité, les terrains leur appartenant et compris dans le périmètre. Il leur sera donné récépissé de la déclaration. L'indemnité à la charge de l'association sera fixée conformément à la loi du 3 mai 1841 pour les travaux spécifiés aux N°s. 6, et 7 de l'article 1er, et conformément à l'article 16 de la loi du 21 mai 1836 pour les travaux énumérés aux N°s. 4, 5, 8, 9, et 10.

„Si des biens de mineurs, d'interdits, d'absents ou autres incapables sont compris dans le périmètre, les tuteurs, ceux qui ont été envoyés en possession et tous représentants des incapables peuvent, après autorisation du tribunal donnée sur requête en chambre du conseil, le ministère public entendu, déclarer qu'ils entendent délaisser lesdits biens.

„Le tribunal ordonne les mesures de conservation. Ces dispositions sont applicables aux immeubles dotaux. Les préfets pourront, dans le même cas, délaisser les biens des départements, s'ils y sont autorisés par délibération du conseil général; les maires ou administrateurs pourront délaisser les biens des communes et des établissements publics, s'ils y sont autorisés par délibération du conseil municipal ou du conseil d'administration; le ministre des finances peut délaisser les biens de l'Etat.”

ART. 15.

Les taxes ou cotisations sont recouvrées sur des rôles dressés par le syndicat chargé de l'administration de l'association approuvés, s'il y a lieu, et rendus exécutoires par le préfet.

Le recouvrement est faite comme en matière de contributions directes.

ART. 16.

Les contestations relatives à la fixation du périmètre des terrains compris dans l'association, à la division des terrains en différentes classes, au classement des propriétés en raison de leur intérêt aux travaux, à la répartition des taxes, à l'exécution des travaux, sont jugées par le conseil de préfecture, sauf recours au conseil d'Etat.

Il est procédé à l'apurement des comptes de l'association selon les règles établies pour les comptes des receveurs municipaux.

ART. 17.

Nul propriétaire compris dans l'association ne pourra, après le délai de quatre mois, à partir de la notification du rôle des taxes, contester sa qualité d'associé ou la validité de l'association.

ART. 18.

„Dans le cas où l'exécution des travaux entrepris par une association syndicale „autorisée exige l'expropriation de terrains, il y est procédé conformément aux dispositions de la loi du 3 mai 1841, s'il s'agit de travaux spécifiés dans les numéros 6 et 7 „de l'article 1er de la loi du 21 juin 1865, et conformément aux dispositions de la loi „du 21 mai 1836, après déclaration d'utilité publique, par décret rendu en conseil d'Etat, „s'il s'agit d'autres travaux”

ART. 19.

Lors qu'il y a lieu à l'établissement de servitudes, conformément aux lois, au profit d'associations syndicales, les contestations sont jugées suivant les dispositions de l'article 5 de la loi du 10 juin 1854. 1)

TITRE IV.**De la représentation de la propriété dans les assemblées générales.****Des syndics.**

ART. 20.

L'acte constitutif de chaque association fixe le minimum d'intérêt qui donne droit à chaque propriétaire de faire partie de l'assemblée générale. Les propriétaires de parcelles inférieures au minimum fixé peuvent se réunir pour se faire représenter à l'assemblée générale par un ou plusieurs d'entre eux en nombre égal au nombre de fois que le minimum d'intérêt se trouve compris dans leurs parcelles réunies.

L'acte d'association détermine le maximum de voix attribué à un même propriétaire, ainsi que le nombre de voix attaché à chaque usine d'après son importance, et le maximum de voix attribué aux usiniers réunis.

ART. 21.

Le nombre des syndics, leur répartition, s'il y a lieu, entre diverses catégories d'intéressés et la durée de leurs fonctions seront déterminés par l'acte constitutif de l'association.

ART. 22.

Les syndics sont élus par l'assemblée générale parmi les intéressés.

Lorsque les syndics doivent être pris dans diverses catégories, la liste d'éligibilité est divisée en sections correspondant à ces diverses catégories.

1). D'après la loi du 10-15 juin 1854 sur le libre écoulement des eaux provenant du drainage toutes contestations sont portées en premier ressort devant le juge de paix du canton.

Les syndics seront nommés par le préfet dans le cas où l'assemblée générale, après deux convocations, ne se serait pas réunie ou n'aurait pas procédé à l'élection des syndics.

ART. 23.

„Lorsque, sur la demande du syndicat, il lui est accordé une subvention par l'Etat, „par le département, par une commune ou par une chambre de commerce, cette subvention donne droit, à la nomination, suivant les cas, par le préfet, par la commission „départementale, par le conseil municipal ou par la chambre de commerce, d'un nombre „de syndics proportionné à la part que la subvention représente dans l'ensemble de „l'entreprise".¹⁾

ART. 24.

Les syndics élisent l'un d'eux pour remplir les fonctions de directeur, et, s'il y a lieu, un adjoint qui remplace le directeur en cas d'absence ou d'empêchement. Le directeur et l'adjoint sont toujours rééligibles.

TITRE V.

Dispositions générales.

ART. 25.

A défaut, par une association, d'entreprendre les travaux en vue desquels elle aura été autorisée, le préfet rapportera, s'il y a lieu et après mise en demeure, l'arrêt d'autorisation.

Il sera statué par un décret rendu en conseil d'Etat, si l'autorisation a été accordée en cette forme.

Dans le cas où l'interreption ou le défaut d'entretien des travaux entrepris par une association pourrait avoir des conséquences nuisibles à l'intérêt public, le préfet, après mise en demeure, pourra faire procéder d'office à l'exécution des travaux nécessaires pour obvier à ces conséquences.

ART. 26.

La loi du 16 septembre 1807 et celle du 14 floréal an XI continueront à recevoir leur exécution, à défaut de formation d'associations libres ou autorisées, lorsqu'il s'agira de travaux spécifiés aux numéros 1, 2 et 3 de l'article 1er de la présente loi.

Toutefois il sera statué, à l'avenir, par le conseil de préfecture, sur les contestations qui, d'après la loi du 16 septembre 1807, devaient être jugées par une commission spéciale.

En ce qui concerne la perception des taxes, l'expropriation et l'établissement de servitudes, il sera procédé conformément aux articles 15, 16, 18 et 19 de la présente loi.

ART. 27.

„Un règlement d'administrations publique déterminera les dispositions nécessaires pour l'exécution de la loi."

¹⁾ Il a été bien marqué devant le sénat que les départements et communes pouvaient, au lieu d'une subvention en argent, accorder une garantie d'intérêts aux emprunts émis par le syndicat. Il est hors de doute que l'article 23 recevra alors son application.

NB. De met „ aangehaalde gedeelten zijn die welke in de wet van 20 Juni 1865 niet voorkwamen.